

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Margit Partei, Aado Keskpaik,
Mervi Raudsaar, Elina Kallas, Kadri Paes

2016 Tartus

**ETTEVÕTLUSÕPPE
PROGRAMM**

Sisukord

Lühikokkuvõte	3
Sissejuhatus.....	6
1 Kirjanduse ülevaade ja taust.....	8
2 Uuringu meetodika	10
3 Uuringu tulemused ja arutelu.....	12
3.1 Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž.....	12
3.1.1 Sissejuhatus.....	12
3.1.2 Õppekavade seosed ettevõtlusega	13
3.1.3 Ettevõtlusprojektide senine praktika.....	14
3.1.4 Probleemid ja võimalused ettevõtlusõppe läbiviimisel.....	15
3.1.5 Koostöö praktika ja partnerite roll selles.....	17
3.1.6 Peamised järeldused ja soovitused.....	19
3.2 Tartu Ülikooli Narva Kolledž.....	20
3.2.1 Sissejuhatus	20
3.2.2 Õppekavade seoses ettevõtlusega	21
3.2.3 Ettevõtlusprojektide senine praktika.....	21
3.2.4 Probleemid ja võimalused ettevõtlusõppe läbiviimisel.....	24
3.2.5 Koostöö praktika ja partnerite roll.....	27
3.2.6 Peamised järeldused ja soovitused.....	28
3.3 Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž.....	29
3.3.1 Sissejuhatus	29
3.3.2 Õppekavade seosed ettevõtlusega.....	29
3.3.3 Ettevõtlusprojektide senine praktika.....	30
3.3.4 Probleemid ja võimalused ettevõtlusõppe läbiviimisel.....	33
3.3.5 Koostöö praktika ja partnerite roll selles	34
3.3.6 Peamised järeldused ja soovitused.....	37
3.4 Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia	38
3.4.1 Sissejuhatus	38
3.4.2 Õppekavade seos ettevõtlusega	39
3.4.3 Ettevõtlusprojektide senine praktika.....	41
3.4.4 Parimate praktikate näited	42
3.4.5 Probleemid ja võimalused ettevõtlusõppe läbiviimisel.....	43
3.4.6 Koostöö praktika ja partnerite roll	45
3.4.7 Peamised järeldused ja soovitused.....	47
4 Kokkuvõte ja soovitused.....	48
5 Viidatud allikad	50

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Lühikokkuvõte

Uuringu eesmärk on selgitada välja, millised praktikad on kolledžites ettevõtlusprojektide läbiviimisel erinevates õppeainetes, kuidas on kaasatud partnereid ning kuidas arendada edasi ja rakendada õppemetoodikat nii, et sellel oleks väärtus ka kogukonnale ja regioonile. Vaatlesime ettevõtlusprojekte, kuna neid on võimalik lisaks ettevõtluse ainetele rakendada ka erialaainetes, samuti mitteformaalses õppes, ning nende kaudu saab teha ka mitmesugust koostööd ettevõtjatega. Käesoleva uurimuse raames defineeritakse ettevõtlusprojekte kui üliõpilastiimide algatatud ja/või läbiviidud, selge väärtusloomealase väljundiga projekte (nt äriidee ettevõttega alustamiseks, äriplaan, projekt või ettevõtja / kohaliku omavalitsuse (KOV) institutsiooni probleemi lahendamine). Uuring on läbi viidud ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu raames.

Uurimisküsimused on järgmised:

- Milliseid ettevõtlusprojektide praktikaid rakendatakse praegu kolledžites?
- Millised on põhilised probleemid ettevõtlusprojektide arendamisel erinevaid õppeaineid lõimides?
- Millised koostööpraktikad ja -vormid on olnud kasutusel, võiksid olla kasutusel ning milline on või võiks olla partnerite (sh KOV, ettevõtjad) roll?

Vastuste saamiseks neile küsimustele kasutati:

- a) nende õppekavade ning -ainete kaardistamist ja analüüsi, kus rakendatakse ettevõtlusprojekte,
- b) intervjuusid ettevõtlusprojektidega seotud õppejõududega,
- c) fookusgrupi intervjuusid üliõpilaste, ettevõtlusprojektidega seotud ettevõtjate ja kohaliku omavalitsuse esindajatega.

Nelja kolledži (Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž, Tartu Ülikooli Narva Kolledž, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia) ettevõtlusprojektide juhtumiuuringu tulemusena selgus, et taolise õppetöö vormi kasutamine on tugeva kohaliku eripäraga sõltuvalt asukoharegioonist, õppekavadest, õppevormist, aga ka kolledži juhtimisel tehtud valikutest ettevõtluse õpetamise rõhuasetuste osas. Uuringus käsitletakse kolledžite kirjeldusi eraldi juhtumitena, et luua seoseid konkreetse regiooni eripäraga, aga samas leida ühiseid mustreid teiste õppeasutustega.

Haapsalu kolledžis on üldine üleminek ainult tsükliõppele ja orienteerutakse töö kõrvalt õppijaile, kellest paljudel on seos ettevõtlusega või huvi sellega tegelda loonud suhteliselt soodsad eeldused Ettevõtluse aluste aine õpetamise lõimimiseks õppekavadesse. Selle aine raames on saadud kogemusi kahe õppekava üliõpilastiimide ettevõtlusprojektide läbiviimisel sel tasemel, et jõuti toodete valmistamise ja disainilaadal müümiseni. On katsetatud mitme eriala üliõpilaste ühistiimide kasutamist ja õppejõudude koostöös samade äriideede lõimimist paralleelselt õpetatavate õppainete õppeprotsessi. Õppe toetamiseks, üliõpilastele interdistsiplinaarse kogemuse pakkumiseks ja ühiskonna vajaduste paremaks lõimimiseks õppetöösse on läbi viidud innovatsiooniüritust Ku:r. Ettevõtjate roll kolledžiga koostööd tehes on eelkõige seotud praktikatega, aga samas on ettevõtjad oodanud kolledži tudengitelt ka konkreetseid tootearenduslikke lahendusi. Taoliste „tellimuste” hankimisel on suur osa õppejõudude isiklikel sidemetel ning õppejõudude/juhtkonna hoiakutel. Otsene koostöö kohaliku omavalitsusega seoses ettevõtlusprojektidega puudub. Haapsalu kolledži juhtumist saavad eelkõige õppida avatud ülikooli vormis õpetavad ja tsükliõpet rakendavad õppeasutused, aga kindlasti on juhtum kasuks ka teistele õppeasutustele, kel on plaanis oma õppekavades interdistsiplinaarsust kasutada.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Tulenevalt Narva kolledži spetsialiseerumisest kakskeelsete üldharidus- ning keelekümbluskoolide õpetajate koolitamisele võib sealsed õppekavad jagada kaheks: haridusteaduse õppekavadeks ja muudeks õppekavadeks. Ettevõtlikkusõpe on kohustusliku ainenäite sisse viidud kõigisse õpetajate koolitamise õppekavadesse. Aines ei koostata praktilisi ettevõtlusprojekte, pigem keskendub see meetoditele, millega õpetaja ja noorsootõtaja saavad õpilaste ettevõtlikkust toetada ja arendada. Õpetajakoolituse õppekavadel on valikainetena olemas küll Ettevõtlusega alustamine ja Projektijuhtimine, aga enamasti üliõpilased neid aineid ei vali. Ettevõtluse alustamise aines teevad tudengid praktilisi grupitööd, aga ei tegele konkreetsete ärimudelite koostamisega. Kuna ettevõtlus pole õpetajakoolituses esmatähtis, puudub nendel õppekavadel tihedam koostöö ettevõtjate ja kohaliku omavalitsusega. Siinkohal oleks kindlasti võimalik paremini lõimida ettevõtluse aineid ja koostööd kohaliku omavalitsuse ja ettevõtjatega – üliõpilane võiks saada koostöö kogemuse, sest pärast kõrghariduse omandamist suundub ta kooli õpilasi õpetama ja kannab edasi hoiakuid koostöö ja ettevõtlikkuse suhtes. Muudel õppekavadel on ettevõtluspädevuse arendamisel suurem roll, eeskätt õppeotstarbel projekti koostamise ja elluviimise kaudu, aga see ei toimu alati meeskonnatööna. Kokkuvõttes on Narva kolledžis küll häid näiteid ettevõtlusprojektide kasutamisest (MTÜ Bolero Balletistuudio loomine, ettevõtluslabori E-LAB pilootprojekt, programmi Loov Eesti häkaton), kuid seni on üliõpilaste ettevõtlusprojektid õppetöös vähem rakendust leidnud. Arendamist vajaks sidusus, näiteks sotsiaalse ettevõtluse kogukonna arendamise kaudu. Narva kolledži juhtumist tasuks õppida Ida-Virumaa ettevõtlusõppe arendajatel, aga ka õpetajakoolitusega tegelejatel.

Pärnu kolledž on arendatud ettevõtluse edendamise suunitlusega. Õppekavade arendamisel on aga võetud seisukoht, et peamine ülesanne on koolitada juba tegutsevatele ettevõtetele vajalikke spetsialiste ja juhte. Alustavale ettevõtjale vajalike spetsiifiliste teadmiste ja oskuste õpetamine on tagaplaanil, sest eeldatavasti kasvab spetsialist ettevõtjaks huvipõhiselt, valides ettevõtjat huvitavaid valik- ja vabaaineid. Seetõttu õpetatakse Ettevõtluse aluste õppeainet sissejuhatavana rakenduskõrghariduse esimesel kursusel küll kohustuslikult, kuid üsna elementaarsel tasemel. Ettevõtlusprojektide meetodi rakendamine rakenduskõrghariduse õppekavades toimub valikainetes Ideelabor ja Tudengifirma, aga üliõpilaste huvi nende vastu on leige. Üliõpilaste vaba osaluse tingimustes ei ole võimalik lõimida nende ainete efektiivsuse tõstmiseks muid õppeaineid. Kõikidel koolidel tasuks mõelda, kui suur peaks olema kriitiline hulk üliõpilasi, et tagada projektide ja kursuste efektiivne läbiviimine, tänapäeval ei piisa enam kriteeriumist, et ettevõtlusõpe on kättesaadav. Üliõpilaste projektide hea praktika näiteks on teenuste disaini ja juhtimise magistriõppekava Praktika aine, mille õpe toimub sama koosseisuga rühmades ühe ja sama ettevõtte või asutuse juures ning lõpeb uue teenuse disainimisega. Ettevõtlusprojektide seos kohalike ettevõtjate praktiliste probleemide lahendamisega (v.a turismi- ja hotelliettevõtlus) on suhteliselt nõrk. Pärnu Linnavalitsusel on kolledžiga tihedad suhted. Võetakse vastu praktikante ja pakutakse teemasid uurimistööks, kuid ettevõtlusprojektide läbiviimine on omavalitsuselt läinud üle Tartu Ülikoolile.

Viljandi Kultuuriakadeemias on kõik õppekavad ettevõtlusõppega hõlmatud. Üldainete alusmoodulis on kõigile kohustuslik Loovettevõtja baaskursus ja Ettevõtja baaskursuse praktika. Lisaks on mõnel erialal välja arendatud ka spetsiaalsed ettevõtluse moodulid. Viljandis moodustatakse kevadsemestril läbiviidava Ideeturu käigus üliõpilastiimid, mis jätkavad järgmisel sügissemestril ettevõtlusõppes. Iga osakond saabab Ideeturule oma õppejõud, kes toetavad üliõpilasi erialaste ideede arendamisel. Kultuuriakadeemias on püütud ettevõtlusõpe sobival õppekavadesse paigutada ja läbi viia õppejõudude täienduskoolitust, mis soodustab ainete lõimimist ning õppejõudude koostööd, kuid ka siin on kindlasti veel arenguruumi. Viljandis on pühendunud ettevõtjaid, kes on nõus panustama haridusse, ning on seeläbi kaasatud ka ettevõtlusõppesse. Viljandi kultuuriakadeemia, Viljandi gümnaasium ja ettevõtjad on koostöös loonud MTÜ Start-up Viljandi ettevõtlusõppe ökosüsteemiks kõigile haridustasemetele.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Uuritud praktikate põhjal on välja toodud üldised järeldused, mille arvestamine edendaks ja tõhustaks ettevõtlusprojektide kasutamist (rakendus)kõrgkoolide, aga ka kutsehariduskeskuste õppetöös. Need on järgmised.

1. Ettevõtlusideede tekitamiseks, kogumiseks ja arendamiseks on sobivad ideelabori või inspiratsiooniüritused. Väga kasulik on ideelaborites kasutada mentoritena lisaks ettevõtjatele ka erialaõppejõude. Kindlasti vajavad erialaõppejõud ettevõtluse ja mentorluse alast täienduskoolitust ja ettevõtjad mentorluse ning pedagoogilist täienduskoolitust. Antud metoodikat tuleks edasi arendada programmi Edu ja Tegu tegevussuunas 1 ja täienduskoolitusi erialaõppejõududele ja mentoritele tegevussuunas 2. Täienduskoolituste arendamisel võiks lähtuda printsibist, et ühest koolist/õppekavalt/osakonnast osaleks koolitusel mitu õppejõudu, kes saaksid koolituse käigus õpitut praktiseerida, ning osalejate hulgas oleks ka ettevõtjaid, keda oleks võimalik kohe mentorina kaasata. Selline lähenemine aitaks kaasa võrgustiku tekkimisele.
2. Ideelaborite ja hilisemate ettevõtlusprojektide üliõpilastiimide koosseisu kujundamisel ja nende koosseisu muutmise võimaldamisel on soovitatav paindlikkus eri õppekavade üliõpilaste esindatuse osas. Interdistsiplinaarsuse soodustamiseks peaks välja pakkuma eraldi metoodikaid, praegu on teadlikkus neist madal ja efektiivne rakendamine minimaalne. Interdistsiplinaarsuse paremaks kasutamiseks tuleks veel koguda paremaid praktikaid ja soodustada õppekavade, aga ka koolide vahelist koostööd. Metoodikat saaks arendada ka eelinkubatsiooni tegevustes.
3. Väga oluline on ettevõtlusõppe koht õppekavas. Meeskondlike ettevõtlusprojektide rakendamine on tulemuslikum, kui projektis osalevad sarnase ettevalmistustasemega ja vajalikud eeldused läbinud üliõpilased. Seega on seda õppevormi ja ka ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu raames väljatöötatud mooduleid mõistlikum kasutada stuudiumi teisel-kolmandal õppeaastal. Selline lähenemine aitaks kaasa ka üliõpilaste erialapädevuste omandamisele, ning ettevõtlus seostuks hästi kogu õppeprotsessiga.
4. Üliõpilaste jaoks on atraktiivsed eelkõige sellised ettevõtlusprojektid, millel on praktilised väljundid. Seetõttu on otstarbekas pöörata eraldi tähelepanu just praktiliste väljundvõimaluste loomisele. Eriti on kolledžitel soovitatav üles näidata algatuslikkust kolmikheeliksi – kõrgkool-ettevõtlus-omavalitsus – üliõpilaste ettevõtlushuvi toetava toimimise tegelikule käivitamisele. Häid tulemusi on saadud kompetentsikeskuste abiga, kus kohtuvad erinevad osapooled ja seatakse ühiseid eesmärgi. Kindlasti pole see aga piisav. Väga palju töid õppejõud, aga ka üliõpilased koostöö takistusena välja „hirmu“. Õppejõud kardavad koostööd ettevõtjaga – nad pole kindlad, kas suudavad ettevõtjate praktilisi probleeme lahendada, ja üliõpilased kardavad jääda reaalse probleemiga üksi. Selliste barjääride ületamiseks tasuks programmi Edu ja Tegu teise tegevussuuna raames mõelda ühiste täienduskoolituste loomisele, kus üliõpilaste tiimid lahendaksid õppejõudude juhendamisel reaalsete ettevõtjate probleeme.
5. Ettevõtlusõppe areng (sh võrgustiku loomine kohaliku omavalitsuse ja ettevõtjatega) sõltub suuresti õppeasutuse juhtkonnast ja personalist. Tihti jäävad õppejõudude initsiatiivid rakendamata, kuna juhtkond ei pruugi neid toetada. Siin näeme programmi Edu ja Tegu võimalust teavitada (kõrg)koolide ja kutsehariduskeskuste juhtkondi ettevõtlusõppe rakendamise vajalikkusest.
6. Lahendamist vajab ka mentorite kättesaadavuse probleem. Kui koolil on olemas valmisolek praktikute kaasamiseks ja vajatakse projektidele mentoreid, siis väljaspool Tallinna ja Tartut on neid väga raske leida. Kindlasti aitaks kaasa koostöö tihendamise Maakondlike Arenduskeskustega, aga tasuks arendada ka Edu ja Tegu neljanda tegevussuuna Eestit katvat mentorvõrgustikku.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Sissejuhatus

Eestis on tehtud palju ettevõtluse ja ettevõtlusõppe arenduseks, aga kõik see pole kahjuks jõudnud igasse Eesti regioonini. Eesti on küll väike, sellest hoolimata võime siin märgata regiooniti erisuguseid ettevõtluse traditsioone ja arengukiirusi. Näiteks Ida-Viru maakonnas on aegade jooksul olnud peamiseks ettevõtluse viisiks suurettevõtted, samas väike- ning elulaadiettevõtted on selges vähemuses. Erinevat ettevõtlusaktiivsust regiooniti vaatleme Eesti statistikaameti andmete põhjal, kõrvutades elanike arvu registreeritud ettevõtete arvuga.

Äriregistri järgi on ettevõtteid 1000 inimese kohta enim Pärnumaal (ligikaudu 136 ettevõtet), palju vähem ei ole neid ka Läänemaal (128 ettevõtet 1000 in kohta). Viljandimaa sama näitaja on 112 ettevõtet ja Ida-Virumaal on ettevõtteid 1000 inimese kohta selgelt kõige vähem: vaid 71 (48% vähem kui Pärnumaal, 44% vähem kui Läänemaal, 37% vähem kui Viljandimaal). FIE vormis tegutsetakse kõige enam Lääne ja Viljandi maakonnas, kus on vastavalt 37 ja 36 füüsilisest isikust ettevõtjat 1000 inimese kohta.

Mittetulundusühinguid on 1000 inimese kohta selgelt enim Läänemaal (33), järgnevad suhteliselt sarnastel tasemetel Pärnumaa, Viljandimaa ja Ida-Virumaa (vastavalt 23, 21 ja 18 MTÜ-d 1000 inimese kohta). Ka sihtasutuste statistika on sarnane: neid on tunduvalt enam Lääne maakonnas (0,8 SA 1000 in kohta) kui teistes vaatlusalustes maakondades (0,4–0,6 SA 1000 in kohta). Kolmanda sektori aktiivsus on seega suurim Läänemaal (34 MTÜ-d/SA-d 1000 in kohta) ning omajagu madalam teistes maakondades. Ida-Virumaa aktiivsus kolmandas sektoris erineb aktiivsemast maakonnast küll 45 protsendi võrra, aga ei erine teistest vaatlusalustest maakondadest nii palju kui äriühingute puhul (21% väiksem kui Pärnumaal ja 13% väiksem kui Viljandimaal).

Kokkuvõttes on enim ettevõtteid 1000 inimese kohta Lääne (162) ja Pärnu (159) maakonnas. Viljandimaal on neid 134 ning Ida-Virumaal kõigest 90.

Järjest aktuaalsemaks on muutunud koostöö ettevõtete ja haridusasutuste vahel. On läbi viidud ka uuringuid, aga need on põhiliselt keskendunud Tartus ja Tallinnas asuvatele ülikoolidele. Käesolevas uuringus on fookuses, kuidas toimub ettevõtlusõppe teistes regioonides, ning milline on kohalike ettevõtjate ja kohaliku omavalitsuse kaasatus õppesse. Vaatleme seda koostööd kolmikheeliksi mudeli alusel, kus on osapoolteks kool, kohalik omavalitsus ja ettevõte. Uurime, milline koostöö toimib: kas ettevõtjad on kaasatud õppekavade arendusse, õppeainete arendusse, täienduskoolitustesse või toimub nende probleemide lahendamine muudes vormides.

Kolledžid on valitud regionaalse ettevõtlusõppe näiteks seetõttu, et neis toimub õpe nii rakenduskõrghariduse, bakalaureuse- kui ka magistritaseme õpe, ning nende näitel saab vaadelda ka teadmistemahukaid probleemilahenduse viise. Samas on lihtsama koostöö valud ja võlu laiendatavad regioonides tegutsevate teiste tasemetega õppeasutustele. Lisaks saame kolledžite põhjal uurida mitmesuguseid ettevõtlusprojektide sihtrühmi: näiteks töötavaid õppijaid, kes õpivad avatud ülikooli õppevormis, aga neid on järjest rohkem ka kutseõppeasutustes.

Ettevõtlusprojektide vaatlemine võimaldab laiemalt analüüsida koostööd ettevõtjatega, ning õppeainete omavahelist lõimimist. Ettevõtlusprojekte võib rakendada nii ettevõtluse ainetes kui ka erialaainetes. Ettevõtluse ained võivad ettevõtlusprojekte arendades toetada õppuritel erialapädevuste saavutamist. Samuti võivad ettevõtlusprojektidest välja kasvada teadmistemahukad arendusprojektid, aga ka kogukonna arendusprojektid.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Uuringu **eesmärk** on selgitada välja, millised praktikad on kolledžites ettevõtlusprojektide läbiviimisel erinevates õppeainetes, kuidas on kaasatud partnereid, ning kuidas arendada edasi ja rakendada õppemetoodikat nii, et sellel oleks väärtus ka kogukonnale ja regioonile.

Uurimisküsimused:

1. Milliseid ettevõtlusprojektide praktikaid rakendatakse praegu kolledžites?
2. Millised on põhilised probleemid ettevõtlusprojektide arendamisel erinevaid õppeaineid lõimides?
3. Millised koostööpraktikad ja -vormid on olnud kasutusel, võiksid olla kasutusel ning milline on või võiks olla partnerite roll (sh KOV, ettevõtjad) nendes?

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

1 1. Kirjanduse ülevaade ja taust

Ettevõtlusõpet kolledžites vaadeldakse käesolevas uuringus kolmikheeliksi (*triple helix*) raamistikus. Seda seetõttu, et ettevõtlikku ülikooli käsitletakse enamikel juhtudel selles kontekstis: kõrgkool-ettevõtlus-avalik sektor / regioon, ning see võimaldab luua ja analüüsida ka kolledžite tasemel vajalikke seoseid (Etzkowitz, Leydesdroff, 2001).

Ülikoolide detsentraliseerimist ja kolledžite ning teiste kõrgkoolide arendamist regioonis vaadeldakse osana regionaalpoliitikast. Teadlased on jõudnud järelduseni, et selline poliitika viib suurema produktiivsuse ja teadmiste parema ülekandmiseni, aga ka regiooni üleüldise arenguni, sh uute koolide loomiseni (Andersson, Quigley, Wilhelmson, 2004). Kolledžite arv on üldiselt väike ja seetõttu on vähem uuritud ka nende mõju ja panust regiooni arengusse. Enamik tehtud uuringuid kasutab kvalitatiivset lähenemist, nt Noble, 2009; Kellet, 2007.

Eesti ülikoolide kolledžite võrgustik on loodud perioodil 1995–2005, kui toimus kõrghariduse institutsioonide korrastamine ja väiksemad õppeasutused liideti suuremate ülikoolidega, et tagada stabiilsem õppekvaliteet. Kolledžites toimub õpe reeglina rakenduskõrghariduse ja bakalaureuse tasemel, aga ka magistritasemel. Kuna kolledžid on Eestis väikesed ja nende õppekavade väljundid on suunatud üliõpilaste heade praktiliste oskuste arendamisele ning vähem on teadusele suunitlust, on kolledžitel suurem mõju regiooni arengule ja parem võimalus seal kaasa rääkida.

Ettevõtlusõppe roll õppekavades on muutumas. Ettevõtlikkust ja ettevõtlust soovitakse põimida erialaõppesse, sest just interdistsiplinaarsetel aladel tekib innovatsioon. Praegu puudub selge ülevaade, kuidas on toimunud ettevõtlusõppe ja -projektide lõimumine õppeainete üleselt ning millised on head praktikad ja seda eelkõige kolledžites, kus põhifookuses ei ole teadustegevus, vaid praktiline lähenemine.

Tänapäeval ei ole kõrgkoolide, sh kolledžite ainsaks ülesandeks tegelda vaid teaduse ja hariduse andmisega, vaid pigem muuta teaduslikud arendused majanduses tulutoovaks praktikaks (Debackere, Veugelers, 2005). Kolledžid peavad aga leidma teaduse kõrvale või asemele ka praktilisi lahendusi, millest regioonil ja regiooni ettevõtlussektoril kasu oleks, näiteks efektiivsemad lahendid tootmisele, toote- ja teenusearendused jm. Eriti oluline on see kolledžite kontekstis, kus õppeasutused võiksid vedada regiooni arengut ja toimida kompetentsikeskusena.

Selleks, et kõrgkoolid ja kolledžid muutuksid ettevõtlikumaks ja ettevõtted valiksid välise teadmuse – teaduse või praktiliste lahenduste – allikaks just haridusasutused, peavad eksisteerima teatud trendid ja motivaatorid.

Teadmussiirde üks mõjutajatest on riigisektor, seetõttu on ettevõtete ja kõrgkoolide koostööd käsitletud nt kolmikheeliksi (*triple helix*) mudeli põhjal (Etzkowitz, Leydesdroff, 2001), mis tähistab nende osapoolte omavahelist läbipõimumist ja tihedat koostööd (ettevõtte-kõrgkoolid-riik). Kohaliku regiooni seisukohalt, kus ressursid on piiratud, on riigi, antud juhul kohaliku omavalituse kaasatus väga oluline.

Koostööd kolmikheeliksi partnerite vahel saab vaadelda faktori tasandil, kus on kasud ehk motivaatorid ning soodustavad tegurid ja barjäärid (Davey *et al.* 2011). Alles siis võib rääkida koostöö tasandist, koostööst tulnud tulemite tasandist ja majanduslikust mõjust regiooni tasemel (*ibid.* 2011). Näiteks võivad ettevõtete motivaatorid olla tarbijate surve (Miller *et al.* 2016), vajadus ekspertiisi või tehnoloogia järele (Debackere, Veugelers, 2005: 323), aga ka soov pääseda ligi uutele tehnoloogiatele, tööjõule või ressurssidele (Varblane *et al.*, 2015) ja tootarendusele.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Lisaks pakub koostöö kõrgkoolidele võimaluse testida teooriaid, toote- või teenusearendusi, katsetada praktilisi lahendeid või saada juurde kogemusi oma töötajatele ja lõpetajatele (Wissema, 2009; Varblane *et al.*, 2015) ning täita oma kolmandat missiooni ehk panust ühiskonda (Wissema, 2009; Martin-de Castro, 2015). Rohkem on levinud ettevõtjate probleemide lahendamine ettevõtlusprojekte kasutades. Vähem on kasutatud ettevõtlusprojekte kolmanda missiooni täitmiseks, sh nt kogukonna arenduseks koostöös kohaliku omavalitsusega, milleks regiooni tasemel on just suur vajadus.

Koostöö võib toimida mitmesugustel viisidel ja Davey koos kaasautoritega (2011) on määratlenud kaheksa koostöökanalit: ühine teadus- ja arendustöö, akadeemiliste töötajate mobiilsus, üliõpilaste mobiilsus, teadus- ja arendustöö tulemuste kommertsialiseerimine, õppekavade arendamine, elukestev õpe, ettevõtlus, juhtimine. On oluline märkida, et arendustöök võivad olla nt disainilahendid, uuenenud spaapaketid, uued lahendid ehituses, mustrid tekstiilitööstusele jne. Osa kanaleid sobivad sissejuhatuseks teiste kanalite kasutamisele (Perkmann, Walsh, 2007) – näiteks kõigepealt võivad toimuda koolitused ning kui koostöö läheb hästi ja inimestevaheline usaldus kasvab, võidakse edaspidi teha koos lepingulisi uuringuid. Praktikak kasutataksegi tihedamini vähem pingutust vajavaid kanaleid nagu konsulteerimist kõrgkooli töötajatega, koolitusi või üliõpilaste praktikat, sh kaasusi/probleemilahendusi (Cohen *et al.*, 2002).

Kõrgkooli suunitlus ettevõtlikkusele tähendab, et kõrgkoolide töötajad peavad arvestama survega panustada kõrgkoolide kolmandasse missiooni (Martin-de Castro, 2015). See tekitab kõrgkoolides keskkonna, kus akadeemilised töötajad peavad keskenduma mitmele valdkonnale korraga (Debackere, Veugelers, 2005) – haridus, teadus ja koostöö erasektoriga.

Kolledžid võiksid ettevõtlusalaste projektide lõimimisel olla eeskujuks. Samuti võiksid kolledžid olla partnerite (kõrgkoolid, ettevõtted, koolid, KOV) koostöö algatajad, luues toimiva koostegevuse mudeli.

Uuringu käigus selguvad vajadused, kuidas arendada ettevõtlusõpet, pidades siinkohal eriti silmas mitmesuguste ettevõtlusprojektide lõimumist, ning kuidas seda protsessi toetada (koolitused, õppeained, tugitegevused).

Antud uurimuse raames defineeritakse ettevõtlusprojekte kui üliõpilastiimide läbiviidud, selge väärtustloova väljundiga projekte (nt äriidee ettevõttega alustamiseks, äriplaan, projekt või ettevõtja / kohaliku omavalitsuse institutsiooni probleemi lahendamine). Ettevõtlusprojektide puhul on olulised nii formaalsed kui ka mitteformaalsed seosed teiste õppeainetega.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

1 Uuringu meetodika

Käesolevas uuringus kasutatakse johtuvalt uurimuse eesmärgist juhtumiuurimuse strateegiat (*case-study strategy*). See strateegia käsitleb uurimisobjekti juhtumina, milleks on antud juhul ettevõtlusprojektid kolledžites. Juhtumiuurimuse puhul valitakse need meetodid, mis võimaldavad kõige paremini avada juhtumi sisu ja olemust (Stake, 1995). Yin (2003) on öelnud, et juhtumiuurimuse strateegia on eelistatavim lähenemine, kui uurijad soovivad saada vastused küsimustele „kuidas” või „miks” ning kui uurijatel puudub kontroll uuritava fenomeni üle ja seda fenomeni uuritakse igapäeva elu kontekstis.

Antud lähenemine võimaldab juhtumite kaupa kirjeldada uuritavat fenomeni, kasutades selleks vajalikke andmekogumise ja analüüsimise meetodeid. Käesolevas uuringus on tähelepanu all, kuidas on ettevõtlusprojektide arendused lõimitud erinevates õppeainetes ning milline on koostöö või toetus väljastpoolt kolledžeid. Kõigil kolledžitel on oma eripära ja ka erinev keskkond, mis mõjutavad ettevõtlusprojektide arendamist ja rakendamist kohapeal. Objektiivse pildi saamiseks tuleb fenomeni vaadata mitmesuguste sihtrühmade perspektiivist. Seetõttu kasutakse kvalitatiivset lähenemist ning põhilisteks andmekogumise meetoditeks on õppekavade sisuanalüüs ja intervjuud. Sisuanalüüsi kasutati eelkõige kolledžite nende õppekavade/õppeainete kaardistamiseks ja analüüsimiseks, kus rakendatakse ettevõtlusprojekte. Intervjuusid kasutati ettevõtlusprojektidega seotud isikutelt andmete kogumiseks ja fookusgrupi intervjuusid kasutati kolledžiga seotud KOV liikmetelt, ettevõtjatelt ja üliõpilastelt info saamiseks. Kolledžites olid intervjuueeritavateks põhiliselt ettevõtlusprojektidega seotud õppejõud ja programmijuhid (sh õppekavajuhid ja kuraatorid) ning fookusgruppides osalesid enamasti kohaliku omavalitsusega seotud inimesed ja ettevõtjad, kel oli kohaliku kolledžiga koostöökogemus. Samuti toimusid eraldi fookusgrupid üliõpilastele.

Valim oli järgmine:

- TÜ Narva Kolledž – intervjuueeriti kuut õppejõudu, kellest viis olid programmijuhid. Viidi läbi intervjuu ühe ettevõtjaga ja kolledži direktoriga. Üliõpilaste fookusgrupis osales kaks tudengit.
- TÜ Pärnu Kolledž – intervjuueeriti viit õppejõudu, kellest neli olid programmijuhid. Kohaliku omavalitsuse fookusgrupis osales kolm ja ettevõtjate fookusgrupis kaks inimest. Rakenduskõrghariduse fookusgrupis osales kaks ja magistriõppe fookusgrupis kaks üliõpilast.
- TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia – intervjuueeriti kuut õppejõudu, kellest viis olid ka programmijuhid. Fookusgrupis osales neli inimest – esindajaid oli nt kohalikust inkubaatorist ja arenduskeskusest, samuti oli ettevõtjate esindaja. Üliõpilaste fookusgrupis oli viis üliõpilast.
- TLÜ Haapsalu Kolledž – intervjuueeriti kuut õppejõudu, kellest neli olid programmijuhid ning Haapsalu aselinnapead. Ettevõtjate fookusgrupis osales kolm inimest, sh Maanteeameti ja Tervise Arengu Instituudi esindaja. Üliõpilaste fookusgrupis oli neli osalejat.

Poolstruktureeritud individuaal- ja fookusgruppide intervjuud viidi läbi 2016. aasta juunist kuni novembrini. Küsimused olid eelnevalt koostatud, kuid nende järjekorda ning küsimustele keskendumise põhjalikkust võis intervjuueeritava seisukohtadest ning väljendusviisist lähtudes muuta. Vestluse käigus võisid esile kerkida uued, kuid intervjuueeritava jaoks olulised seigad. Kõik intervjuud salvestati ja transkribeeriti. Intervjuude kestus oli 30 minutist kuni 90 minutini. Kõiki intervjuueeritavaid informeeriti enne intervjuu algust salvestamise soovist ning küsiti sellekohane nõusolek. Võimalikult objektiivse info saamiseks ei avaldata intervjuueeritavate nimesid.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Antud juhul on analüüsi objektiks transkriptsioonid. Kirjeldatud situatiivsed mudelid mängivad suurt osa inimese etniliste veendumuste kujundamisel inimese mälus ja väljenduvus kõnes või kirjas. Mudelite all mõistame episoodilise mälu mudeleid, mis eksisteerivad kui subjektiivsed tunnetuslikud ettekujutised asjadest, olukordadest reaalses maailmas ja samastuvad sotsiaalsete situatsioonidega maailmas (situatiivne mudel) (van Dijk, 2000: 162–163). Subjektiivsed situatiivsed mudelid väljendavad mitte ainult teadmisi konkreetsetest sündmustest, vaid ka veendumusi ja hinnanguid. Need mudelid võimaldavad kujundada analooge, sest sisaldavad ettekujutlusi sündmustest ja situatsioonidest. Eristatakse üksik- ja üldmudeleid. Üksikmudelid väljendavad unikaalset informatsiooni konkreetsest situatsioonist, üldmudelites on informatsioon mitmest üksikmudelist, mis on ühte tüüpi või ühest situatsioonist. Vastava mudeli põhjal on analüüsi käik järgmine.

1. Respondentide interpreteeringuid loetakse suure tähelepanuga, et teada saada nende taga olevate protsesside mõistmist sotsiaalsete situatsioonide ja nende tunnetuse kaudu.
2. Igast kirjeldusest sõelutakse välja olulised lõigud – fraasid või laused, mis otseselt puudutavad ettevõtlusprojektidega seonduvat. Koondatakse sarnased või sarnase sisuga fraasid või laused.
3. Formuleeritakse tähendused, mis tulenevad igast sõelutud fraasi või lause tõlgendusest. Niimoodi konstrueeritud tähendused ei pruugi kattuda originaalis olevaga, vaid eesmärgiks on, et need kajastaksid teksti peidetud tõlgendusi.
4. Tõlgendused ja/või tähendused kategoriseeritakse teemade kaupa. Vajadusel luuakse allkategoriad.
5. Kategoriate ja allkategoriate analüüsi tulemusena saadakse uuritava fenomeni põhjalik kirjeldus.
6. Fenomeni põhjalik kirjeldus on võimalikult selgelt sõnastatud, lähtudes uuritava fenomeni struktuurist.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

2 Uuringu tulemused ja arutelu

Käesolevas peatükis kirjeldame nelja juhtumit ehk kolledžit: Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž, Tartu Ülikooli Narva Kolledž, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. Igas alapeatükis käsitletakse üht kolledžit ja analüüsitakse selle eripära, regiooni omapära, õppekavade ja ainete seotust ettevõtlusega ja kohaliku kogukonna toetust ja koostööd ettevõtlusõppe kontekstis.

2.1 Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž

2.1.1 Sissejuhatus

TLÜ Haapsalu Kolledži rajati 1998. aastal Lääne Maavalitsuse ja Haapsalu Linnavalitsuse algatusel eesmärgiga pakkuda regioonis kohapeal heatasemelist, pigem rakendusliku iseloomuga kõrgharidust ning algatada just Lääne regiooni vajadustest lähtuvat uurimis- ja arendustegevust (Laasi, Karron, 2014).

Haapsalu kolledži õppe iseloom on tugevasti seotud nii konkreetsete õppekavadega kui ka toimunud täieliku üleminekuga tsükliõppele.

Soov olla atraktiivne nii riigi kui ka regiooni kontekstis tekitab kolledžitele vajaduse pidevaks õppekavaarenduseks (*Ibid.*). Kombineerides regionaalset ja riiklikku nõudlust, on võimalik hajutada riske, mis kaasnevad väikese toimeruumi kiire nõudluse ammendumisega, samas võimaldab see käsitleda sihtpiirkonnana kogu Eestit (*Ibid.*). Kõigil erialadel on püütud leida oma nišš üleriigilises spetsialiseerumises. Praegused tervisejuhi (TJ) ning käsitöötehnoloogiate ja disaini (KTD) õppekava on algselt seotud maakonna spetsialiseerumisaladega (spaad ja käsitöö), samas kui liiklusohutuse (LO) eriala on riigis ainulaadne ja rakendusinformaatika (RIF) eriala tudengid lähevad juba enne lõpetamist tööturule maakonnast välja.

Paar aastat tagasi lõppenud üleminek täielikule tsükliõppele on edendanud Haapsalu kolledži toimeruumi ja seost ettevõtlusega. Praegune üliõpilaskond pärineb enamasti väljastpoolt Läänemaad. Haapsalu kolledži tudeng on valdavalt töötav täiskasvanu. Sihtrühmaks on üldjuhul juba valdkonnas töötav spetsialist, kel puudub erialane kõrgharidus, ent on ka neid, kes profileerivad professionaalselt ümber, valides omandamiseks täiesti uue eriala. (*Ibid.*) Märkimisväärne on tsükliõppe üliõpilaste seos ettevõtlusega. Tsükliõppes osalejate koosseis on tinginud vajaduse ettevõtluse süvendatud õpetamiseks. Nt KTD erialal on palju ettevõtjaid.

„Vahel õppejõud ei tule selle pealegi, et tudengil on oma ettevõtlus. Ta tahaks midagi uut teha ja seepärast tuligi õppima. On kursusi, kus 30-40% on ettevõtjad, keskmiselt ca 15%. See sunnib õppejõude täpsemateks oma formuleeringutes, tegevustes, kuna ta tegeleb ettevõtjaga. Ta ei räägi lihtsalt mingit üldist kontseptsiooni, sest ettevõtja on ise paljut läbi elanud.“
(Programmijuht)

Haapsalu kolledž on õppekavaarenduses rea aastate vältel panustanud seostele ettevõtlusega ja ettevõtlusprojektide lõimimisele õppesse. „2012. aastal loodi kolledži juurde Läänemaa Terviseedenduse ja Rehabilitatsiooni Kompetentsikeskus (TERE KK) eesmärgiga arendada teadmistemahukama ettevõtluse kasvu terviseedenduse ja rehabilitatsiooni valdkonnas nii piirkondlikul kui üleriigilisel tasandil.“ (*Ibid.*) Kompetentsikeskuse tegevus on fookuseeritud kahele peamisele tegevusvaldkonnale, milleks on:

- Ravimuda-mudaravi valdkond,
- Liikumis-tegevusvõime valdkond.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Kompetentsikeskus on oma tegevustega põimunud kolledži õppetegevusega, väljendudes eelkõige TJ ja KTD õppekavade ning TERE KK laborite (disain, terviseedendus, taastusravi, ravimuda) ühistevustes.

2.1.2 Õppekavade seosed ettevõtlusega

Allpool on õppekavade ja õppeainete analüüsimisel lähtunud eeskätt 2016. aastal sisseastunute jaoks õppeaastaks kinnitatud õppekavadest, kuna need määravad suurel määral õppetöö sisu järgnevatel aastail. Varasema kogemuse käsitlemisel on aga paratamatult tulnud arvestada seda, et just enne viimast vastuvõttu õppekavu uuendati, millega teatud määral muutusid just ettevõtluse õpetamise ja selle raames ettevõtlusprojektide kasutamise võimalused.

2016. aastal sisseastunutele õpetatakse Haapsalu kolledžis nelja õppekava. Kõik need on rakenduskõrghariduse õppekavad, mida õpetatakse tsükliõppes. Õppekavad on igaüks eri valdkonnast (joonis 1).

Joonis 1. TLÜ Haapsalu Kolledži 2016/2017. õppeaasta õppekavad valdkondade kaupa

Selgitused:

rak – rakenduskõrgharidusõpe

tsük – tsükliõpe

Allikas: autorite koostatud

Õppekavades õpetatakse 35 ettevõtluse õppeainet, millest vaid 3 on valikained (Lisa 1). Ainus ettevõtlusega seotud kõigil erialadel kohustuslik õppeaine on Interdistsiplinaarne projekt – nn ELU (Erialasid Lõimiv Uuendus), mille läbiviimise kogemus seni puudub.

ELU on 2015. aasta sügisel kinnitatud õppekava statuudi alusel üks kolmest üleülikoolilisest õppeainest. Kõik alates 2016/2017. õppeaastast sisse astunud TLÜ üliõpilased saavad oma õpingute jooksul interdistsiplinaarse meeskonnatöö kogemuse. ELU projekti peamine eesmärk ongi toetada üldpädevuste ja meeskonnatööoskuste süvendamist ning interdistsiplinaarsete probleemide lahendamise pädevuse kujunemist. Eesmärkide hulgas on ka ettevõtlikkuse arendamine ja projektijuhtimise alusteadmiste omandamine. Projektid võivad olla uurimuslikud, kliendikesksed või kodanikualgatuslikud. (ELU kontseptsioon)

Kui varem läbiti kõigil erialadel kohustuslikuna Ettevõtluse aluste või Ettevõtluse aluste ja projektijuhtimise õppeaine, siis pärast viimast õppekavade reformi seda RIF õppekavas enam pole ja LO erialal on see valikainena. See aine on aga siiani peamine ettevõtlusprojekti kui õppevormi kasutamise koht.

Valdavalt on ülejäänud ettevõtlusega seotud õppeained erialaspetsiifilised. Sealgi võib kasutada ja sageli kasutataksegi projektitöö vormi.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

2.1.3 Ettevõtlusprojektide senine praktika

Ettevõtlusprojekte (äriplaani koostamine ja tasuvusarvutused) on seni tehtud peamiselt Ettevõtluse aluste aine raames. Seejuures kujuneb osa äriplaane üliõpilaste enda ettevõtluse vajaduste ja ideede põhjal. Erialadel KTD ja RIF lõppes 2014/2015. ja 2015/2016. õppeaastal Ettevõtluse aluste aine toote väljatöötamisega, TJ ja LO erialal tooteni ei jõutud.

Õppejõu hinnangul jäi Ettevõtluse aluste kursus 2015. aasta kevadsemestril liiga kiireks „läbikappamiseks“. 2015/2016. õppeaastast pärineb aga kogemus, mil sügissemestril KTD ja RIF üliõpilased tegid koos äriplaani ja kevadel arendasid edasi prototüüpe ning tootepõhist turundust. Nad pidid oma toodet ka klientidel testima.

„Kursuse eesmärk oli selline, et nad õpiksid oma ideedest rääkima. Osa, kes otse tootega tegelesid, need pidid ka päris toote – ükskõik kui väikese - valmis saama. Kolledži disainiturul pidid nad oma tooteid müüma. Terve kursusena olid nad kaasatud nelja eri meeskonnana disainituru korraldamisse. Tegid eri kanalreis marketingi, korraldasid väljapaneku jne. 2015. aasta kevadel olid turul ainult disainerid, 2016. aastal segagrupid.“
(Õppejõud)

„Kui me vaatame selle esimese aasta kogemust, kui nad said enda valitud ideedega, enda moodustatud meeskondadega kogu ettevõtluse projekti läbida, siis me lõpetasime kõikide meeskondadega disainiturul ja neil olid tooted seal lettidel olemas. Päris kliendid, päris tooted, päris meeskonnad oma toodetega ja oma saavutustega. Disainiturg on minu meelest hästi hea motivaator, et sa peadki kuskile jõudma. Sellel hetkel sul peabki olema pakend läbi mõeldud, hind läbi mõeldud, kuidas sa, toodang läbi mõeldud, kuidas sa tiražeerid. Sel hetkel seisad sina leti taga kui päriselt pakkuv inimene ja klient on sul teisel pool ka päriselt olemas.“ (Õppejõud)

KTD erialal tehakse Ettevõtluse alustega seotud projekte ka ainetes Disaini juhtimine ning Tootearendus ja autoriõigus. Tootearenduses mängivad tudengid läbi asja tootmise alustamise, tehnoloogia, hinnad, maksumuse, turunduse. Kaitsmised on avalikud ja tudengid saavad tagasiside ka sellele, mis on ebarealistlik.

„Tootearendus käib tavaliselt meil paralleelis Ettevõtlusega. Me töötame nendesamade ideedega ja seal läheme küll konkreetsemaks. Nad peavad välja arvutama konkreetset tootmiskulud, tootmise koostööpartnerid olenevalt ideest ja keerukusastmest.“ (Õppejõud)

Sellele lisaks on Haapsalu kolledžis ettevõtlusega seotud projekte viidud läbi erinevate erialade aineid lõimides. TJ erialal on tehtud interdistsiplinaarseid projekte teiste õppekavade üliõpilastega koos: TJ-KTD, TJ-LO. Nt TJ on projekti ära sidunud oma õppekava praktikaga, KTD aga mingi oma kursusega. Kui tehti koos RIFiga, siis TJ jaoks oli see kommunikatsiooniainega seoses ja RIF jaoks multimeediaga. Igal juhul pole just projektivormis tegutsemine aga kõigile neile lõimitavatele ainetele kohustuslik. Praktikate puhul on projektivormi kasutamine seotud kursuse mingite osadega, need on iseseisvad tööd, ja kui tudeng valib seose ettevõtlusega, siis on see tema vaba valik. Täielikult tsükliõppe vormis tegutsevas kolledžis kasutatakse ära seda, et praktika on ülesandepõhine.

Lisaks õppeprotsessi põimitud ettevõtlusprojektidele on Haapsalu kolledž alates 2014. aastast läbi viinud õppekavavälisest innovatsiooniüritust Ku:r, mille käigus interdistsiplinaarsed üliõpilasarühmad arendavad ühe päeva jooksul äriideid etteantud teemavaldkonnas. Kaks korda õppeaastas läbi viidav Ku:r loob ühtlasi ideepanka, millest osa ideid arendatakse edasi järgmise semestri õppetöös.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Koostöös ettevõtjatega on ettevõtlusega seotud projektide (laias mõttes) läbiviimiseks kasutatud innovatsiooniosakuid. Osa üliõpilasprojekte kujundataksegi partnerite (ettevõtjate, omavalitsuste, riigiasutuste) vajaduste rahuldamiseks. TJ erialal on igal aastal vähemalt 1–2 tudengit saanud EAS ettevõtluse starditoetust.

Nii õppejõudude kui ka üliõpilaste hinnangul võis üliõpilaste suhtumises ettevõtlusprojektidesse KTD ja RIF erialadel selgelt eristada neid, kes võtsid seda lihtsalt kui kohustuslikku õppeülesannet ja neid, kes olid väga pühendunud.

„Mida ma ise nägin, oli see, et meeskonnad on erinevad. Osa võttis seda nii, et oh, me peame midagi tegema. Osa võtsid aga väga tõsiselt. Disainerid olid hästi rahul. Kuna nad on vanemad, nad saavad aru, mida õpivad. Nad saavad aru, kuidas seda praktikas kasutada. See oli neile hästi eluline projekt.” (Õppejõud)

„Aga see aine – ettevõtluse alused on ülivajalik, mitte ainult meile, disaineritele, vaid kõikidele erinevatele erialadele. Ta on ikkagi väga palju juurde andnud. Siin on muidugi see, et kõik taandub inimesele, kui palju ta viitsib sellega tegelda. Tegelikult sellest ainest sai väga-väga palju.” (Üliõpilane)

Osa üliõpilasi soovinuks siiski aine põhjalikumat käsitlust.

„Kindlasti võiks neid tunde rohkem olla. Millest jäi puudu, oli see n-ö numbrite pool, kus tuleb täita seda osa, kus oodatakse, mis on plaan ja palju see tootlikkus saab olema ja plussid ja miinused, mis seal tulevad. See jäi minu jaoks natuke segaseks. Oleks tahtnud rohkem sellist osa või siis sellist rohkem personaalsemat lähenemist.” (Üliõpilane)

Arvamused lahknevad selles osas, kui otstarbekas on üliõpilasprojekti sihiks võtta tingimata tooteni jõudmine.

„Meie grupp valis äriplaani idee just selle järgi, et me jõuaksime reaalselt tooteni, oleksime võimelised seda ise tegema. Ma ei tea, kas järgmistel oli, aga üks eesmärk, mis sellel ainel oli, et sa saad oma tooteid disainiturul müüa. Me ka suuresti sellest lähtudes võtsime selle toote.” (Üliõpilane)

„Minule jäi selline mulje, et kuna igasugused kogemused puudusid, siis olekski võib-olla olnud parem kui oleks antud reaalselt toimiva ettevõtte ülesanne ... Meie puhul oligi see, et me teadsime, et see ei jõua kuskile. Oleks tahtnud näha oma tulemust, või reaalselt kuulda tagasisidet.” (Üliõpilane)

„Aine kui selline väga oluline, väga vajalik ... Aga praegu hakkasin mõtlema, et kas peaks just tegema äriplaani, et kas tunni raames peaks tegema ettevõtte, mis reaalselt sul tööle hakkab. Võib-olla ongi hea see, et sa teed seda harjutamise eesmärgil. Lihtsalt ta ongi n-ö mustand, mille järgi tulevikus, kui sul on aega, saad luua reaalse ettevõtte.” (Üliõpilane)

Elus siiski enamik disainiturule jõudnud üliõpilaste projektidest tegutseva ettevõtte loomiseni ei jõua ja need, mis jõuavadki, kauaks tööle ei jää. Edasine õppekoormus ja rühmaliikmete ebavõrdne pühendumine ettevõtlusele viivad äritegevuse lõpetamisele.

2.1.4 Probleemid ja võimalused ettevõtlusõppe läbiviimisel

Jääb mulje, et õppejõud pole õppeainete lõimimise temaatikat seoses üliõpilaste ettevõtlusprojektidega põhjalikult arutatud. Lõimimist mõtestatakse erinevalt – kas ühtede ainete eeldusi loova rollina,

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

„Osa on põhiained (nt projekteerimine), teised põhiainetele eeldusi loovad nn tugained (nt värvusõpetus, joonistamine, maalimine, materjaliõpetus). ... kui me oleme aineid kokku pannud semestrite lõikes: ettevõtluse alused, siis teatud projekteerimine ja tootearendus. Nad on ikka omavahel läbi põimunud, et ei tekiks seda lünka, et saad teooria hiljem kui praktika on juba läbitud või vastupidi ...” (Programmijuht)

sama projektiidee läbiva arendamisega eri ainetes:

„Jah, ikka on puudusi. ... Ühel õppejõul on üks aeg, teisel õppejõul on teine aeg. Võib-olla tema saab kaks loengut. Kui me ... koos tegime ühe semestri, tema andis Ettevõtluse aluseid, mina Tootearendust kõrvale. Kui me kursuse programmi välja töötades panime samad etapid. Et kui tema andis mingi kodutöö, et sinnamaani on see idee arendatud, siis meie tunnis rääkisime sellest tootearenduse tehnilisest poolest, kuidas üldse toota, millega toota, mis toote materjalid, tootmispark jne. Reaalsuses me ei jõudnud ühte sammu käia, sest mingil hetkel pidime võtma nii, nagu elu seal klassiruumis on.” (Õppejõud)

või isegi õpitavate erialade koostööna projektis:

„Kui mõelda tudengite otseselt ettevõtlusega tegelemist, siis õppeained pole selle tarvis omavahel seotud Kui varem olid kaks eriala koos samas projektis, siis IT pool pidi ilmselt andma, kuidas asju lahendada, käsitöötehnoloogide poolt sisuline idee, mida vaja oleks.” (Programmijuht)

Sama võis täheldada ka üliõpilaste poolt. Räägiti nii eeldusainete tundmisest kui sama ideega töötamisest eri ainetes. Üliõpilased oskasid välja tuua ka konkreetseid näiteid lõimimise puudustest.

Ettevõtluse aluste õpetamist peetakse mõistlikumaks stuudiumi teisel poolel.

„... Ettevõtlus ei tohiks olla väga alguses, pigem lükata võimalikult edasi. Äkki ta ongi kolmanda aasta esimeses pooles. Eelnevalt on sul muud praktilised ained. Sul on ikkagi vaja teadmisi, kuidas midagi teha, sa oled läbinud praktika.” (Üliõpilane)

„See ei tohiks olla päris alguses Pigem ta peaks olema II kursuse lõpp või siis isegi III algus. Kui neil on juba selge, mida nad tahavad tulevikus ise sellelt erialalt saada. Võib-olla siis neid äriprojekte nad kirjutaksid rohkem oma valdkonnast, mitte nt matusebüroost vms.” (Õppejõud)

Kui jätta kõrvale eri õppekavade lõimimine, siis võib erinevate õppeainete lõimimisel seoses ettevõtlusprojektidega eristada kaht tasandit: n-ö loogilist lõimimist, kus teised õppeained loovad eeldusi ettevõtlusprojekti kvaliteedile, ja õppeainete lõimimist konkreetsete ettevõtlusprojektide alusel, kus sama projektiideed arendatakse rohkem kui ühe õppeaine raames.

Loogilise lõimimise peaks tagama üldjuhul õppekava ülesehitus. Programmijuhid on üldiselt orienteeritud õppeainete lõimimisele ettevõtlusprojektide teemaga seondult.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

„Kui õppekavas on inimesed, kes tahavad liiklusohutusega seotud valdkonda tööle minna, siis selle projekti teevad nad teemal, mis on seotud nende tulevase karjääriga, tihtipeale mootorsõiduki juhi koolitamisega seotud ettevõtte – autokool, jalgrattakoolitus – rajamiseks. Sisu, mida seal tehakse, tuleb teistest ainetest, ettevõtluse alustest tuleb veel äriplaani koostamine ja majandusliku tasuvuse arvutamine ... Projektijuhtimine on teisel või kolmandal kursusel, seal on juba mingi kogemus all.”
(Programmijuht)

Vajadusel ollakse aga valmis ka ainete paigutust muutma, see pole aga seotud Ettevõtluse aluste kursusega.

„Nominaalis mõne aine paigutus semestri lõikes muutub. Kui on nt innovatsiooniosak või väga hea koostöö ettevõttega, siis oleme nihutanud need ained kokku, mis peaksid toetama.” (Programmijuht)

Samas üliõpilased on tajunud oma õppetöös teatud probleeme selles, et nende ettevalmistus ettevõtlusprojekti eeldusainete osas pole olnud parim. Nii õppejõudude kui üliõpilaste poolt tajutakse, et ühtede ja samade ettevõtlusprojektide arendamine eri õppeainete raames võib küll olla ahvatlev, kuid praktikas on selle teostamisel raskusi.

2.1.5 Koostöö praktika ja partnerite roll selles

Õppejõudude koostööd käsitletakse üldiselt laiemalt kui konkreetsete ettevõtlusprojektidega seonduvalt – pigem õppekava kui terviku raames.

„Ma ei kujutaks ettegi, et seda ei ole. Iga õppekava muudatuse puhul need õppejõud, kellega me koostööd teeme – nii oma õppejõud kui emaülikooli omad. ... Aga selle ainekursuse sisu me ikkagi vaatame üle just sellepärast, et oleme tahtnud, et seal oleks läbiva teemana sees rakendusinformaatika, ettevõtluse baas. Arutleme läbi, missugused on need iseseisva töö ülesanded seal ainekursuse sees, kas need haakuvad, kas need läbivad, käsitlevad teatud teemasid.” (Programmijuht)

Nt KTD õppekava õppejõudude koostöö põhineb suures osas ühisel EKA taustal, Haapsalu kolledži poolt saavutatud heal mainel, aga ka TERE KK laborite töökodadel. Samas RIF õppekava puhul on taolise koostöö tekkimine raske, sest enamik õppejõude käib Tallinnast. Ettevõtlusprojektide suhtes on taoline õppekava sisu koordineeriv õppejõudude koostöö siiski vaid ainete loogilise lõimimise kaudu fooni loov.

Õppejõudude koostöö näiteid seoses konkreetsete ettevõtlusprojektide arendamisega ilmnes intervjuudest vaid ühe näitena. See on realiseerunud eelkõige eri ainete õpetamisega ettevõtlusprojektiga samal ajal või selle järel. Ilmselt esinebki seda suhteliselt harva. Vt nt lõimimise näide Ettevõtluse aluste Tootearenduse ainete vahel.

Ettevõtlusprojekti tegemiseks moodustuva üliõpilastiimi koostöös tõusevad esile mitmesugused aspektid, nt rühmaliikmete motiveeritusest ja õppekavast sõltuvad hoiakute ja maailmanägemise erinevused. Kui osa rühmaliikmete motivatsioon projekti arendamisel on madal, siis alandab see suure tõenäosusega projekti tulemuslikkust.

„Aga kuna selle aine raames oli grupiviisiline töö ja kui ülejäänud grupikaaslased huvi väga üles ei näita, siis on raske seda vedada, et see huvi püsiks. Üksi on väga raske teha seda asja. Lõpptulemusena see äriplaani ei tulnud väga hea. Ta tuligi selline, et sai arvestuse kätte.”
(Üliõpilane)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Samuti võib koostööle halvasti mõjuda ühistiimide moodustamine erinevate õppekavade üliõpilastest, kui selle aluseks pole konkreetsete meeskonnaliikmete huvi just antud projektiidee vastu.

„Meil eelmine aasta oli esimene semester see, kui panime kaks eriala kokku – rakendusinformaatikud ja käsitöölised-disainerid. Nad töötasid segamini gruppides. ... mulle endale jäi tunne, et siis, kui me lasime neil täiesti vabalt moodustada meeskonnad – täitsa nagu huvigruppide kesksed meeskonnad, siis see jõudis parema tulemuseni.” (Õppejõud)

„Disaini ja IT kursused (ca 15+15 inimest) panimegi selleks kokku, et tekiks segagrupid (keskelt läbi 3–4 inimest grupis). See osutus keeruliseks, praktiliselt ei tulnud välja. Õppetöö üldiselt eri ajal ja ei saa tiimi kokku. Nad olid ka eri vanusega – IT nooremad, teised vanemad. „Maailmad ei haakunud” hästi, aga see, et nad kuulsid üksteise esitlusi, see ikkagi rikastas neid. Selle idee peaks ümber mõtlema, mida teha, et kohe algusest hakkaks rohkem toimima.” (Õppejõud)

On usutav, et oodatava tulemuse iseloom võib tingida kalduvuse üht või teist tüüpi meeskonna moodustamise poole.

„Idee genereerimisel on kasulik, kui on rohkem taustasid. Kui arendada millekski käega katsutavaks, siis peaks tiim olema valitav, komplekteerida seda teadlikult.” (Ettevõtja)

Ettevõtjate roll koostöös kolledžiga seisneb eelkõige seoses praktikatega, aga ka konkreetsete tootearenduslike lahenduste ootamisega kolledžilt. Kolledž ootabki ettevõtjailt tellimusi või tooteideid, et saaks üliõpilastele anda „päriselu” ülesandeid. Ettevõtjate huvide teemad jõuavad kolledžini ka kolledži nõukogu ja õppekavade nõukogude kaudu. Ettevõtluse aluste aine ja vastavate ettevõtlusprojektide koostamisega otsest seost ei ilmne. Ettevõtjail ei ole ka otsest huvi selle vastu, et kolledž süvendatult ettevõtlust õpetaks, seda nähakse pigem võimaliku valikainena.

„Meil oli koolis ka mingi ettevõtluse õpetus, aga põhilised oskused ja teadmised tulid hiljem. Ma ei kujuta ette, kas sellest oleks kasu olnud, kui oleks seda ainet rohkem antud. Meie töös spetsialistioskus on ikka parem, disaineriroll siis. ... Selle töö puhul on tähtsam ikkagi mida ta oskab nagu disainer, mitte ettevõtja.” (Ettevõtja)

Üliõpilaste poolt on seevastu esitatud idee, et ettevõtjaid võiks kaasata ettevõtlusprojektide mentoritena.

„Mentorlusprogramm. Sul on ettevõtjad, kelle poole sa saad pöörduda. Kolledžil on nimekiri mentoritest. Nad on eri erialade ettevõtjad ja kui on aktiivsem õpilane ja tal on ideid, siis suunata teda sinna. See ei peagi kõikidele olema. Kes vähegi aktiivsem ja asjalikum on, nendele selline tugisüsteem veel.” (Üliõpilane)

Haapsalu kohalik omavalitsus toetab küll igati kolledžit, kuid otsene koostöö seoses ettevõtlusprojektidega puudub. Omavalitsusel on küll üldine huvi, et õppekavades oleks ettevõtlikkusel rõhk, aga samal ajal ta väga ei püüa sekkuda selsse, millises vormis seda tehakse.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

2.1.6 Peamised järeldused ja soovitused

Üleminek tsükliõppele ja orienteerumine töö kõrvalt õppijale, kellest paljudel on seos ettevõtlusega või huvi sellega tegelda, on loonud suhteliselt soodsad eeldused Ettevõtluse aluste aine õpetamise lõimimiseks Haapsalu kolledži õppekavadesse ja sellega süvitsi tegelemiseks. Eriti alates 2014/2015. õppeaastast on selle aine raames saadud kogemusi kahe õppekava üliõpilastiimide ettevõtlusprojektide läbiviimisel sel tasemel, et jõuti toodete valmistamise ja disainilaadal müümiseni. On katsetatud erinevate erialade üliõpilaste ühistiimide kasutamist ja õppejõudude koostöös samade äriideede lõimimist paralleelselt õpetatavate teiste õppainete õppeprotsessi. Õppeprotsessi toetamiseks, üliõpilastele interdistsiplinaarse kogemuse pakkumiseks ja ühiskonna vajaduste paremaks toomiseks õppetöösse on korraldatud innovatsiooniüritust Ku:r. Kõike ülalnimetatut võib pidada heaks praktikaks, mis väärib jätkamist ja laiemat tutvustamist.

On alust arvata, et Interdistsiplinaarse projekti lisandumine kohustusliku aina ei asenda Ettevõtluse aluste kursust. Tundub otstarbekas, et Haapsalu kolledž arendaks edasi oma ettevõtluse aluste õpetamise tugevust. Selleks võiks kõigi õppekavade üliõpilastele anda võimaluse õppida Ettevõtluse aluste ainet ning soodustada õppekava kujundamisel erialaainetes sellega lõimimist studiumi teisel poolel. Hea oleks laiendada võimalusi interdistsiplinaarsete tiimide loomiseks üliõpilaste isiklikust huvist lähtudes. Ettevõtjaid võiks kaasata üliõpilasprojektidesse mentoritena.

Haapsalu kolledži praktikast tasub teistel õppida, kuidas lahendada situatsiooni, kus õpperühmades on nii ettevõtluskogemusega kui ka kogemuseeta õppurid. Samuti võiks tutvuda läbi kompetentsikeskuse käiva koostöoga, mis aitab luua kontakti ettevõtjatega. Näha on, et koostöö toimub erinevate kanalite kaudu: ettevõtjad on esindatud õppekavades, lõputööde tegemine, kaasamine õppetöösse ja reaalsed tellimused. Kompetentsikeskuse abil saaks samalaadset koostöömudelit laiendada ka teistele selle maakonna õppeasutustele. Ühiselt ja Maakondliku Arenduskeskuse kaasabiga tuleks aga lahendada mentorite vähesuse probleem ja alustada maakondliku mentorvõrgustiku loomist. Eelmisel struktuuritoetuste perioodil toetas hästi koostööd innovatsiooniosakute meede, sel perioodil aga tundub, et sellest ei ole kujunenud koostöö hõlbustajat.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

2.2 Tartu Ülikooli Narva kolledž

Ettevõtlusõppe analüüsis lähtume 2015/2016. õppeaastaks kinnitatud õppekavadest ja õppeainetest, sest käesoleva uuringu eesmärk on analüüsida ettevõtlikkuse ja ettevõtlusega tihedalt seotud õppeaineid eelkõige ettevõtlusprojektide rakendamise vaatenurgast Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli kolledžites enne ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu käivitumist 1. jaanuaril 2016. aastal.

2.2.1 Sissejuhatus

Tartu Ülikooli Narva kolledž on TÜ sotsiaalteaduste valdkonda kuuluv kõrgharidust pakkuv struktuuriüksus Ida-Virumaal. Lisaks kõrghariduse pakkumisele on Narva kolledžil märkimisväärne kogukondlik roll, mis on praegu vähem seotud ettevõtlusega ja rohkem seotud kultuuri, keele ja kogukonna integratsiooni edendamisega. Näiteks toimub Narva kolledžis konverents TedEX Narva, Eelarvamusfestival, tegutseb džässiklubi, eestikeelne teater, toimuvad mitmesugused näitused kolledži galeriis, leiavad aset vene koolide õpetajate täienduskoolitused ja üritused. Peamisi koostööpartnereid on Narva linn, kellega tehakse pigem formaalset koostööd. Arenduskoostöö toimub pigem ettevõtjatega, näiteks Ida-Virumaa tööstusparkidega, ühiseid projekte on läbi viidud ka Ida-Viru Maavalitsusega.

2015/2016. õppeaastal õpetati Narva kolledžis kaheksat õppekava (TÜ Narva Kolledži koduleht). Tulenevalt Narva kolledži spetsialiseerumisest kakskeelsete üldharidus- ning keelekümbeluskoolide õpetajate koolitamisele võib õppekavad jagada kaheks: haridusteaduse, täpsemalt õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse õppekavadeks, ja muudeks õppekavadeks, kuhu kuulub õppekavasid sotsiaalteaduste, õiguse ja äriduse, loodus- ja täppisteaduste ning tervise ja heaolu õppevaldkonnast (vt joonis 2). Uute tudengite vastuvõtt toimus nendest seitsmele õppekavale, õppekavale Kohaliku omavalitsuse korraldus on vastuvõtt suletud alates 2013/2014. õppeaastast.

Joonis 2. TÜ Narva Kolledžis 2015/2016. õppeaastal õpetatud õppekavad valdkondade kaupa

Selgitused:

bak – bakalaureuseõpe

rak – rakenduskõrgharidusõpe

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

mag – magistriõpe
interg bak ja mag – bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õpe
päevane – päevane õpe
AÜ – avatud ülikool

Allikas: autorite koostatud

Nagu eelnevalt mainitud, on Narva kolledži eripära mitmekeelsete ja keekekümlusega tegelevate koolide õpetajate väljakoolitamine. Õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse valdkonnast õpetatakse kolledžis nelja õppekava: koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses koolis, klassiõpetaja mitmekeelses koolis, humanitaarained mitmekeelses koolis ja humanitaarainete õpetaja mitmekeelses koolis. Lisaks õpetatakse ka teisi spetsialiste, muudest õppekavadest kuulub kaks õppekava – ettevõtlus ja projektijuhtimine, kohaliku omavalituse korraldus – sotsiaalteaduste, õiguse ja ärianduse valdkonda, lisaks õpetatakse tervise ja heaolu valdkonnast noorsootööd ja loodus- ja täppisteaduste valdkonnast infotehnoloogiliste süsteemide arendust. Kui muude õppekavade näol on tegu rakenduskõrghariduse õppekavadega, siis haridusteaduse õppekavades pakutakse nii bakalaureuse-, magistri- kui ka bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õpet.

2.2.2 Õppekavade seoses ettevõtlusega

Kuna Narva kolledži näol on tegu väikese struktuuriüksusega, ei saa kolledžis olla suurt arvu erinevaid ettevõtlusega seotud aineid, sest samad ained eksisteerivad mitmes õppekavas, et kindlustada ainete täituvus. Samuti on õppekavadel kindel kohustuslike ainete maht, mis tuleb läbida, seega on õppekavaüleste ainete õppekavasse mahutamise keeruline, kui mitte võimatu. 2015/2016. õppeaastal loeti Narva kolledžis seitset ettevõtluse ja ettevõtlikkusega tihedamalt seotud õppeainet (lisa 2).

Lisaks kuulub Narva kolledži õppekavadesse mitmeid ettevõtlusega seotud aineid TÜ Pärnu kolledžist, mida uuringu Narva kolledžit käsitlevas peatükis ei vaadelda.

2.2.3 Ettevõtlusprojektide senine praktika

Järgmisena analüüsime olemasolevaid ettevõtlikkuse ja ettevõtlusega seotud aineid lähtuvalt sellest, kas ja kui palju on ainesse ühe õppemeetodina põimitud projektide koostamine ja läbiviimine (vt joonis 3).

Aine Ettevõtlikkusõpe on kohustuslik kõigile neile tudengitele, kes õpivad õpetajaks või noorsootöötajaks. Aines ei koostata praktilisi ettevõtlusprojekte, vaid tegu on täielikult teoreetilise ainega, mis keskendub erinevatele meetoditele, millega õpetaja ja noorsootöötaja töös õpilaste ettevõtlikkust arendada.

Aine Ettevõtlusega alustamine sisaldub kõigis Narva kolledži õppekavades, kus toimus 2015/2016. õppeaastal vastuvõtt. Enamasti on tegu valikainega, vaid infotehnoloogiliste süsteemide arenduse õppekavas on tegu kohustusliku ainega. Ettevõtluse alused on pigem praktilise suunitlusega aine, kus üliõpilased omandavad teoreetilised alused äriidee arendamiseks, et jõuda äriplaani kirjutamise faasini. Tudengid ei tegele konkreetsete ärimudelite koostamisega, kuid teevad praktilisi grupitöid. Peamiselt arendatakse üliõpilaste ettevõtluspädevuse komponente.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Joonis 3. Ettevõtluse ja ettevõtlikkusega tihedalt seotud ained TÜ Narva kolledžis 2015/2016. õppeaastal (ettevõtlus)projektide koostamise vaatenurgast lähtuvalt

Allikas: autorite koostatud

Aine Projektijuhtimine on pigem praktilise suunitlusega aine, kus kõigil osalejatel tuleb lisaks teoreetiliste teadmiste omandamisele koostada projektiplaan oma valitud idee elluviimiseks või probleemi lahendamiseks. Projektid võivad olla seotud ettevõtlusega, kuid ei pruugi, tihti proovivad tudengid lahendada teatud sotsiaalseid probleeme, korraldavad üritusi vms. Aine arendab seega nii ettevõtlikkust kui ka ettevõtluspädevust. Projekti elluviimine ei ole kohustuslik ja selleni jõutakse harvem, tulenevalt mitmesugustest ajalistest piirangutest, projektitaotluse kriteeriumitest jms. Ainet läbiviival õppejõul on selge visioon muuta projekti elluviimine kohustuslikuks, sest praktika on näidanud, et see aitab tudengitel omandada pikemaajalisi teadmisi. Ainet Projektijuhtimine saavad kohustuslikuna noorsootöö ja kohaliku omavalitsuse korralduse tudengid, valikainena kuulub see pea kõigisse teistesse kolledžis õpetatavatesse õppekavadesse.

Narvas aktiivselt tegutsev MTÜ Bolero Balletistuudio kasvas välja Projektijuhtimise aine tudengiprojektist. Aines kirjutati ja kaitsiti projekt balletikooli loomiseks. Pärast aine lõppu suutis üliõpilane selle projekti ellu viia ning lõi oma õppekava programmijuhil mentorlusel mittetulundusühingu, mis tegutseb edukalt siiani. Balletistuudio juhataja on arvamusel, et just Projektijuhtimise aimest sai ta vajaliku tõuke projektiga alustamiseks ja oma ammuse idee elluviimiseks, Narva kolledžis omandatud teadmised aitasid tal ületada barjääre ja kartusi, mille tõttu ta varem oma ideed ei realiseerinud.

TÜ Narva kolledžis on neli õppeainet, kus on kohustuslik oma projekt koostada, viia ellu ja esitada aruanne. Kui kohati võivad praktika moodulite ained jääda pinnapealseks ja üldiseks, siis nende nelja õppeaine kaudu saavad tudengid oma projekti elluviimise praktilise kogemuse. Sellised õppeained on Uimasti- ja kriminaalpreventsioon, Ürituste ja vaba aja tegevuste korraldamine, Ürituste korraldamise praktika ja Projektijuhtimise praktika.

Uimasti- ja kriminaalpreventsiooni aine on pigem spetsialiseeritud aine, see kuulub kohustuslikuna vaid noorsootöö ja humanitaarainete õpetaja keelekümbluse eriala õppekavadesse. Teised tudengid saavad seda ainet võtta vabaainena. Esiteks saavad tudengid teoreetilise ülevaate uimasti- ja kriminaalpreventsiooni minevikust ja hetkeolukorrast ning olemasolevatest tegevustest ja programmidest Eestis ja Euroopa Liidus. Aine teises osas valib tudeng enda jaoks aktuaalse probleemi, koostab projekti ning viib koolides või noortekeskustes läbi tegevusi ja üritusi. Arendatakse üliõpilaste ettevõtlikkust.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Aine Ürituste ja vaba aja tegevuste korraldamine on üles ehitatud järgmiselt: esiteks tutvuvad üliõpilased ürituste korraldamise teooriaga, seejärel koostab iga tudeng oma sünnimuse (suurema projekti puhul 2–3-liikmelistes meeskondades) ning viimaks koostatakse ja kaitstakse aruanne koos eelarvega. Ürituste ja vaba aja tegevuste korraldamine on kohustuslik aine õppekavades humanitaarainete õpetaja mitmekeelses koolis (keelekümbeluse eriala) ja noorsootöö ning valikaine kõigis haridusteaduse õppekavades. Aines arendatakse eelkõige ettevõtlikkust, kuigi praktika näitab, et oma üritusi läbi viies on tudengid saanud teadmisi ka ettevõtluse kohta ning teeninud oma ettevõtmistega ka kasumit.

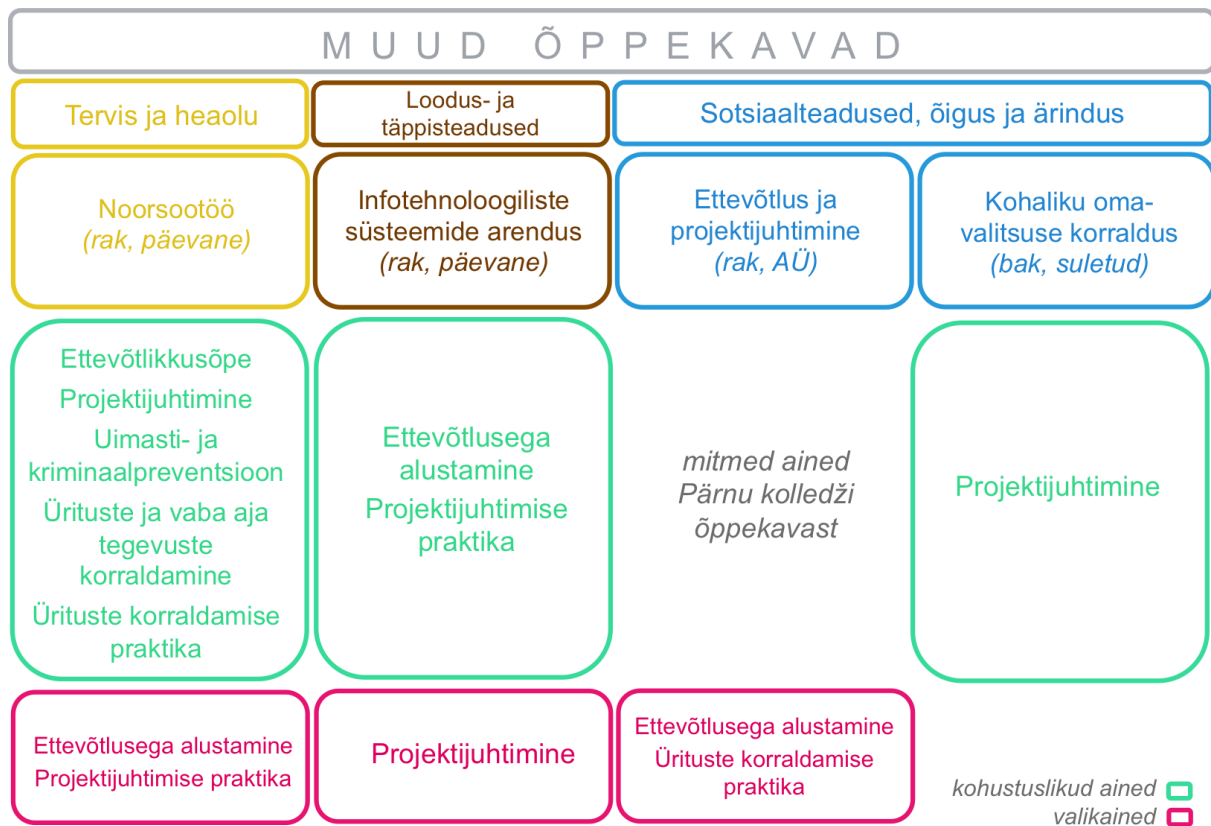
Konkreetselt projektide läbiviimisega tegeldakse veel kahes praktikamooduli aines: ürituste korraldamise praktikas ja projektijuhtimise praktikas. Kui esimeses arendatakse pigem ettevõtlikkust, siis teises viiakse ellu erilaadsete valdkondade projekte. Ürituste korraldamine on kohustuslik noorsootöö ja valikuline ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekavas, projektijuhtimise praktika on kohustuslik infotehnoloogiliste süsteemide arenduse üliõpilastele ja valikuline noorsootöö tudengitele.

Ettevõtluse, sh ka ettevõtlikkusega tihedamalt seotud seitsme eespool mainitud õppeaine paigutamine kolledži õppekavadesse kohustuslike ja valikainetena on graafiliselt kujutatud joonisel 4.

Joonis 4. Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusega (sh projektide koostamise ja läbiviimisega) tihedalt seotud ainete paigutamine TÜ Narva Kolledži õppekavadesse (2015/2016. õ-a)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Allikas: autorite koostatud

2.2.4 Probleemid ja võimalused ettevõtlusõppe läbiviimisel

Selgub, et haridusteaduse õppekavadel ei peeta ettevõtluse poolt niivõrd oluliseks. Seevastu on õpetajates ettevõtlikkuse arendamine kolledži jaoks kindlasti oluline: aine Ettevõtlikkusõpe on kohustusliku ainaena sisse viidud kõigisse õpetajate koolitamise õppekavadesse. Kuna ettevõtlus pole õpetajakoolituses esmatähtis, puudub nendel õppekavadel tihedam koostöö ettevõtjate ja kohaliku omavalitsusega.

„Ettevõtlikkus on prioriteet. Mitte just ettevõtlus, õpetajad nii väga ettevõtlusega ei tegele, aga ettevõtliku meele ja mõttelaadi arendamisse panustame päris korralikult.” (Kolledži personal)

Õpetajakoolituse õppekavadel on valikainetena olemas küll Ettevõtlusega alustamine ja Projektijuhtimine, aga kuna õppekavad on oma ülesehituselt väga tihedad, siis reeglina üliõpilased neid aineid ei vali, sest praktikate läbimiseks on vaja läbida pigem erialaseid valikaineid. Ettevõtlusega seotud valikainete valimine eeldab suurt isiklikku huvi ja entusiasmi tudengi poolt. Samuti ei ole haridusteaduse õppekavadel prioriteet õppeainete lõimine projektide raames, pigem ollakse arvamusel, et seda nende õppekavade puhul teha ei saa, eriti kui on tegu väga spetsiifilisi aineid (nt keeleteaduse ained) sisaldava õppekavaga.

Programmijuhid ei näe õppeainete lõimimisel õppejõudude suhtumisest ja hoiakutest tulenevaid suuri takistusi. Õpetamisega tegelev personal on pigem avatud suhtumisega. Küll aga toodi välja, et õppejõud on tihti teoreetikud, kellel on vähe praktilist kogemust või puudub see sootuks.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Õppekavades võib üldiselt välja tuua selge ühise joone: õppekavad on üles ehitatud teoreetiliste ainete moodulite ja praktika moodulite sidumisele. Auditoorses õppetöös antakse pigem teoreetilisi teadmisi, kuidas olla ettevõtlik ja ettevõtlusega alustada, aga praktilisi projekte tehakse vähe. Praktiline väljund, projektitegevuses osalemine ja projektide läbiviimine peaks toimuma praktikate mooduli kaudu. Tudengite arvates vajaks selline õppekava ülesehitus aga muutusi, sest kolledžis on küll olemas mitmesugused võimalused olla ettevõtlik, aga need tegevused pole kaasatud õppekavadesse. Näiteks toodi esile, et Narva kolledž võiks lähtuda Pärnu kolledži praktikast: kaasata ettevõtluslabor ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekavasse. Samuti ootavad üliõpilased kolledžilt rohkem tuge sobivate praktikakohtade leidmisel. Kolledž võiks teha nn lobitööd ja toetada võrgustiku loomist, et leida motiveeritud praktikavõimaluste pakkujaid.

Õppekavad võiksid üliõpilaste arvates sisaldada alternatiive, mille hulgast tudeng valib vastavalt oma eelistustele, st soovijad omandavad teadmisi praktilisi ülesandeid lahendades. Seda toetab ka ühe õppejõu mõte, et üliõpilaste huvi ja kaasalöömine mittekohustuslikes projektides on kohati isegi suurem, tudengid on mittekohustuslike ülesannete suhtes positiivsemalt meelestatud, sest puudub õppetööst ja projekti kohustuslikust loomust tulenev pinge. Üliõpilased sooviksid õppekavasse rohkem valikuvõimalust ja erinevaid väljundeid, samas kellelegi midagi peale surumata.

„On prioriteetide ja valiku küsimus, kas keskendutakse õppekava sisulistesse teemadesse või proovitakse sisuteemade arvelt sisse tuua ka muid teemasid, näiteks ettevõtlus. Samuti on küsimus, kas selliseid otsuseid peaks tegema kolledž või programmijuht või peaks see olema tudengi enda valida. Tudengite huvid on väga erinevad.” (Programmijuht)

„Õppekava on koostatud niiviisi, et praktikat on küll palju, aga tuleb läbida väga palju ka neid aineid, kus saadakse teoreetilisi teadmisi. Nende hulka võiks vähendada ja tuua sisse rohkem praktilist tööd: see köidab tudengeid märgatavalt rohkem. Learning by doing.” (Üliõpilane)

„Praktilist õpet võiks õppekavas olla ca 70%. Ainult paberite täitmine selle alla ei kuulu. Ma tahtsin rohkemat kui ainult paberite täitmine.” (Üliõpilane)

Ka õppejõud on üldiselt seisukohal, et tudengid ei võta teoreetilisi aineid eriti positiivselt vastu. Samas on õppejõud praktilistes ainetes, eriti aine alguses kohanud tudengite poolt lausa tugevat vastuseisu: „Meil ei ole aega, meil ei ole raha, me ei jõua sellega tegelda”. Aine lõppedes on tudengitel enamasti aga täielik eduelamus ja antakse suurepäraselt tagasisidet: nüüd on olemas algusest lõpuni projekti läbiviimise kogemus, mis midagi maksab. Teoorias tunduvad mitmed teemad tudengitele keerulised, kuid nende teemadega praktikas kokku puutudes saavad nad aru, et tegelikult on teemad lihtsamad. Praktiline lähenemine aitab muuta teooria mõistmise tunduvalt lihtsamaks. Kui lisaks suudab õppejõud veenvalt põhjendada, et tegu on põneva ja kasuliku ülesandega, arvavad üliõpilased reaalsusega tihedalt seotud praktilistest ülesannetest alati hästi. Õppejõud leiavad, et praktiline kogemus annaks tõenäoliselt parema tulemuse: esiteks tunnevad tudengid, et nad on saanud midagi hästi selgeks, teisalt teatakse, et Narva kolledžist tulevad kõrgharidusega spetsialistid, kes on saanud hea praktilise ettevalmistuse. Tuleks võtta vastu väljakutse ning tegeleda praktiliste projektide õppetöösse integreerimisega.

„Kui üliõpilane peab valima, kas ta loeb põhiseadust või teeb mingisuguse hands-on projekti ja õpib selle kaudu, kuidas asjad käivad, siis iga kell eelistatakse praktilist lähenemist või läbi tegelikkuse õppimist.” (Õppejõud)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Mõned programmijuhid, õppejõud ja üliõpilased on arvamusel, et probleemid praktilise ja teoreetilise õppe sidumisel saavad alguse Eesti haridussüsteemist. Haridussüsteem ei ole ettevõtlikkust soosiv ja arendav, seda eriti alghariduse, põhihariduse ja keskkariduse osas. Ettevõtlikkust peaks juurutama juba lasteaiast alates, palju on õppida teiste riikide (nt Ühendkuningriigi) praktikast. Tudengitel jääb samuti vajaka arusaamisest, kuidas realses elus asjad toimivad: kust leida projektidele rahastust, kuidas riik ja linn institutsioonina toimivad, näiteks kuidas töötab linna ja riigi eelarve jne. Selliste teadmisteta ei saa oodata üliõpilastelt praktiliste projektide koostamist. Õppejõud näevad vajadust ainete sidumise järele, et ülikooliõpingud oleksid vastavuses päriseluga, kus kõik on omavahel seotud. Selle süsteemi loomine ei saa olla vaid üksikute isikute, st õppekavade programmijuhtide ülesanne.

Ainete- ja õppekavadeüleused seosed

Seni on ainete- ja õppekavadeüleseid seoseid püütud luua pehmelt ja mitteformaalselt, mitte konkreetsete projektide kaudu. Näiteks:

- Ühiskonnakorralduse aines, kus osalevad tudengid noorsootöö ja infotehnoloogiliste süsteemide arenduse õppekavalt, tekkis selge sünergia kahe erilaadse eriala vahel.
- Infotehnoloogiliste süsteemide arenduse õppereisidesse kaasatakse ettevõtluse ja projektijuhtimise tudengeid, sest käiakse tutvumas erinevate IT ettevõtetega, kust on õppida nii IT kui ettevõtluse valdkonnas.
- Üliõpilastel on võimalus Uimasti- ja kriminaalpreventsiooni aine raames luua oma tegevuskava projekti vormis ja kasutada seda Projektijuhtimise aines.
- Nähakse võimalikke koostöövõimalusi infotehnoloogiliste süsteemide arenduse ja koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava vahel, näiteks digipädevuste ja digilahenduste teemades. Plaanis on luua klubi, kus IT tudengid saaksid õpetajakoolituse tudengeid aidata just digipädevuste arendamisel.

Ollakse arvamusel, et lõimumiseks on ka teisi variante, mis on vähemalt sama head kui ühine ainete- või õppekavadeülene projekt. Näiteks: võõrkeeles aines tehakse kodutöö erialaaine teemadel, st erialaaine õppejõud pakub kodutöö teemad välja. Projekt ei tohiks olla eesmärk omaette, see on üks vahend ainetevaheliseks lõimumiseks. Programmijuhid võiksid aidata lõimumisele kaasa, sest nemad näevad nõ suuremat pilti ja suudavad seda kommunikeerida õppejõududele, kes võivad asja näha pigem ainult oma aine vaatevinklist.

Üldjoontes on üliõpilased kolledži keskkonna suhtes positiivselt meelestatud. Tudengid on arvamusel, et ettevõtlikkus on enamasti kaasa sündinud omadus, mille avaldumist saab sobiliku keskkonnaga toetada ja arendada, samuti saab ettevõtlik olla ka sünnipäraste eeldusteta, kui viibida sobivas keskkonnas ja oma oskusi teadlikult arendada; ettevõtlikkus on arendatav kõigis inimestes, mõnedes lihtsamalt, teistes keerukamalt. Üliõpilaste arvates on kolledži näol tegu ettevõtlikkust toetava keskkonnaga, pigem on probleem tudengite passiivsus, samuti ei suudeta oma projektidesse piisavalt pühenduda. Kui tudengid on eespool nimetatud ettevõtluse ja ettevõtlikkusega seotud ainete raames projekte koostanud ja läbi viinud, on kolledž neid vajadusel igati toetanud rahaliselt, ruumide, materjalide ja muuga.

„Kolledž pakkus meile ruume, materjale, rahastas toitlustamist, meie programmijuht oli meie mentor, kes juhendas ja aitas ja igati toetas meid. Selles mõttes, kas see on tugi kolledži poolt? Suur tugi ja suur toetus. Kui me oleks seda teinud kuskil mujal, see oleks maksnud palju rohkem raha, oleks rohkem raskusi ja takistusi.” (Üliõpilane)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Pigem on mõttekoht, miks ei suudeta passiivseid tudengeid efektiivsemalt kaasata: võimalik, et neile lähenetakse meetoditega, mis neile ei sobi. Õppejõud on täheldanud, et tihti kardavad üliõpilased oma äriideid välja öelda: kardetakse, et nende ideed varastatakse, need kaovad ära, keegi võtab need üle. Üliõpilastesse oleks tarvis süstida enesekindlust ja eneseusku, neid on vaja julgustada, motiveerida ja luua ideede genereerimise ja arendamise keskkond. Tudengid ei ole valmis võtma isiklikku vastutust projekti läbiviimise eest, kardetakse ebaõnnestumist, sest on vähe kogemusi ja iseseisvust. Vaja oleks korralikku mentorite ja juhendajate võrgustikku, kust otsida abi ja tuge ning tudengitel ei tekiks hirmu oma tegemistes üksi abitusse olukorda jääda.

„Ida-Virumaa keskkond on väga ettevõtlust soodustav: siin puudub igasugune konkurents. Lihtsalt mine ja tee. Aga... inimeste passiivsus ja kartus, teadmatus... midagi on siin taga.” (Üliõpilane)

Regiooni eripära

Narva kolledži juhtkond on seisukohal, et kolledž, kus tudengitest ligi 90 protsenti on pärit venekeelsest kogukonnast, erineb Tartu Ülikooli teistest struktuuriüksustest selle poolest, et ettevõtlusele ja ettevõtlikkusele peaks seal pöörama veelgi suuremat tähelepanu, sest ettevõtlikkus ja ettevõtlusaktiivsus Ida-Virumaal üldiselt ja eriti venekeelse elanikkonna seas on madal, mida kinnitasid ka Statistikaameti andmed. Ettevõtlus on Narvas tasapisi arenemas, kuid oodatakse rohkem riiklikku rahastust: projektid on toimunud pigem välisrahastuse abil.

Ettevõtluse arengut takistava tegurina nähakse esmajoonel asjaolu, et Narvas on vähe võimalusi ettevõtlusideede realiseerimiseks. Eelinkubatsiooni ja inkubatsiooni piirkonnas praktiliselt ei eksisteeri, puuduvad tugistruktuurid, kuhu üliõpilane saaks pärast teoreetilist õpet edasi liikuda. Narva kolledžis toimunud ettevõtluslabori programm näitas, et üliõpilaste seas on initsiatiivi. Kui tahta arendada õppekavadeülest koostööd, peab olemas olema võimalus teha praktilist laadi projekte, et õpetajakoolituse, infotehnoloogia ning ettevõtluse ja projektijuhtimise tudengid saaksid koos tiimides töötada. See vajab täiendavat rahastust, sest õppekava rahadest seda teha ei saa. Kolledž ootab initsiatiivi Tartu Ülikooli ja/või Eesti riigi poolt, et toetataks Narvas ja kogu piirkonnas eelinkubatsiooni programmi rakendamist.

„Tudengite jaoks ei ole mõeldav kord nädalas sõita 180 või rohkem kilomeetrit Tartusse või mujale eelinkubatsiooni programmis osalema. See ei ole reaalne.” (Juhtkond)

2.2.5 Koostöö praktika ja partnerite roll

TÜ Narva Kolledžis on võimalik esile tuua järgmised head praktikad:

- Projektijuhtimise aine on saanud üliõpilastelt head tagasisidet: meeldis praktiline pool, rühmatööd, oma projekti arendamine, abivalmis ja alid õppejõud, osa projekte viidi päriselt läbi ja neist jäi positiivne emotsioon.
- Üliõpilased hindavad praktilisemaid aineid, näiteks on positiivset tagasisidet saanud ained, kus on kohustuslikud õppereisid, tutvumaks tuleviku tööandjate ja töötingimustega jms. Ka ettevõtjad on huvitatud tudengitega kohtumisest. Kui kolledž aitab tudengeid ja ettevõtjaid kokku viia ning toimib efektiivse ühenduslülina, on see äärmiselt hinnatud.
- Ainet Ürituste ja vaba aja tegevuste korraldamine annab aktiivselt tegutsev praktik, kes tegeleb ürituste korraldamise alal; tudengid pandi aine raames läbi viima oma projekti, mis oli tihti tudengite jaoks esimene praktiline kokkupuude ürituse korraldamisega.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

- 2015/2016 kevadsemestril viidi Narva kolledžis piloodina läbi ettevõtluslabor, mida rahastas Rootsi saatkond. Ettevõtluslaboris anti tudengitiimidele tegutsevate ettevõtjate poolt välja pakutud ideed ja/või probleemid, mida arendada või lahendada. Kohati oli keeruline sobitada kokku labori toimumisaegu ja tudengite tunniplaane ning tiimidesse sattus vähemotiveeritud liikmeid (ka väljastpoolt ülikooli), aga üldiselt võeti ettevõtluslabor positiivselt vastu, seda peeti heaks formaadiks ja heaks algatuseks, mis võiks edaspidi jätkuda ja kuhu võiks suunata rohkem tudengeid. Osalenud ettevõtja pidas väga positiivseks seda, et ettevõtluslaboris osales rohkelt tudengeid. Võrreldes näiteks Töötukassa äriplaani koolituste või muu sellisega jättis ettevõtluslabor parema üldmulje. Kohati peeti väikseks miinuseks seda, et labor toimus inglise keeles.
- 2016/2017. õ-a sügissemestril toimus Narva kolledžis programmi Loov Eesti häkaton (*teamlab*, PESA ja need tõlgiti vene keelde). Tudengid hindasid seda positiivselt.
- Infotehnoloogiliste süsteemide arendamise õppekavas on hea praktikana kasutusel praktikute kasutamine õppejõududena. Antakse teoreetilisi teadmisi, millele järgnevad kohe praktilised näited ja ülesanded, mis on tugevalt seotud sellega, mida ettevõtja ise enda töötajatelt tulevikus ootab.

2.2.6 Peamised järeldused ja soovitused

Ettevõtlikkuse ja ettevõtluse õpetamine Narva kolledžis on tasapisi juurdumas. Üliõpilased peavad kolledži keskkonda ja tugivõrgustikku üldiselt ettevõtlust soodustavaks, kuid seda keskkonda ei ole praegu piisavalt kasutatud ettevõtluse õppekavadesse integreerimiseks, kuigi enamasti on õppejõud muutuste suhtes avatud suhtumisega. Õppekavade ülesehitus vajaks ülevaatamist, sest huvi pigem praktilisemate ainete vastu on nii õppejõudude- kui ka tudengitepoolne. Üliõpilased vajavad toetavat keskkonda, mis aitaks üle saada ettevõtlusega seotud kartustest ja hirmudest ning muuta neid enesekindlamaks. Olulise ettevõtlikkust pärssiva faktorina toodi välja Eesti haridussüsteem tervikuna.

Olemasolevatest ettevõtlusprojektidega seotud ainetest on välja kasvanud üksikud edukad üliõpilaste projektid, ettevõtmised ja tegutsevad ettevõtted nagu Narva Balletikool. Hea praktikana võiks välja tuua veel ettevõtluslabori E-LAB, mida piloteeriti 2016. aasta kevadsemestril: huvi ettevõtmise vastu oli suur ning vaatamata mõningatele puudustele jäid osalised programmiga rahule ning ootaksid sarnaste initsiatiivide algatamist ka edaspidi. Samuti hinnatakse praktikute ja oma ala ekspertide kasutamist külalisõppejõududena ning mitmesuguseid õppereise ettevõtetesse, millesse saab kaasata mitme õppekava üliõpilasi. Tuleks kasutada, toetada ja arendada kõiki võimalusi eri valdkondade üliõpilaste omavahel kokkuviiamiseks nii õppetöösiseselt kui ka -väliselt, sest see on edasiviiva sünergia ja innovaatiliste ideede kasvulava.

Ida-Viru maakonnas tuleb rohkem tähelepanu pöörata ettevõtluskusteadlikkuse tõstmisele. Tundub, et regiooni elanike madal ettevõtlusaktiivsus, mis väljendub vähestes ettevõtetes ja tuleneb regiooni suurettevõtete traditsioonist, nõuab märksa süsteemsemat teavitus- ja (täiendus)koolitustegevust regioonis. Tegevusi saaks kindlasti paremini teetada ka nt Ida-Viru Ettevõtluskeskus, mis asub tegelikult Narva kolledži ruumides, aga koostööd nendega intervjuudes ei mainitud. Samuti tuleks tegelda õpetajahariduse ettevõtlusõppe moodulite arendamisega, võttes arvesse ka Eesti rahvaste kultuurilisi ja keelelisi eripärasid.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

2.3 Tartu Ülikooli Pärnu kolledž

2.3.1 Sissejuhatus

Tartu Ülikooli Pärnu kolledž kasvas välja aastatel 1991–1998 tegutsenud Pärnu Majanduskoolist, kus õpetati väikeettevõtlust ja turismi. Esmalt alustati kõrgkooliõpet ärijuhtimise õppekaval. 1997. aastal lisandus turismi- ja hotelliettevõtluse ning 1998. aastal sotsiaaltöö korralduse õppekava.

Ettevõtluse osakonna juhataja Arvi Kuura hinnangul on ettevõtluse osakond suuresti kolledži baaskompetentsi kandja, kuna kõigis kolledži õppekavades sisalduvad ka majanduse, juhtimise jms ained. Ka on ettevõtluse ja projektijuhtimise seostamine ühes õppekavas üsna unikaalne kogu maailmas. (TÜ Pärnu kolledži...)

2.3.2 Õppekavade seosed ettevõtlusega

Tänapäeval on Pärnu kolledžis võimalik õppida kolmel rakenduskõrghariduse õppekaval:

- Ettevõtlus ja projektijuhtimine,
- Sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korraldus,
- Turismi- ja hotelliettevõtlus.

Lisaks on toimub magistriõpe kahel õppekaval:

- Heaolu- ja spaateenuste disain ja juhtimine (inglisekeelne õppekava, seda edaspidi ei analüüsita),
- Teenuste disain ja juhtimine (avatud ülikooli õppevormis).

Joonis 5. TÜ Pärnu Kolledži 2016/2017. õppeaasta õppekavad valdkondade kaupa

Selgitused:

rak – rakenduskõrgharidusõpe

mag – magistriõpe

tsük – tsükliõpe

AÜ – avatud ülikool

Allikas: autorite koostatud

Kolledži kujunemiskäigust tulenevalt on tema tegevuse suunitluse seos ettevõtlusega küllalt tihe.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

„Meie maja taustsüsteem ... on see, et kolledž alustas ärijuhtimise õppekavaga ja ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekava ... on kasvanud välja ärijuhtimise kavast. Ja sinna n-ö ettevõtluse ja projektijuhtimise kava peale järgmiseks astmeks on ehitatud teenuste disain ja juhtimine. Ma ütleks, et laia definitsiooni järgi on nad mõlemad ettevõtluskavad, nüüd on küsimus selles, kuidas seda ettevõtlust defineerida. Kui see on rohkem nii-öelda selline kitsam lähenemine, et see on alustav ettevõtte, siis võib-olla sellega meie majas tegeletakse vähem ... Magistrikavas me tegeleme sellega ka natukene rohkem kui ettevõtluse ja projektijuhtimise kavas ja see on siis ... olemasolevate teenuste arendamine või uute loomine, mis võib olla ka seotud oma ettevõtte asutamisega Ehk siis et lai vastus on see, et tegelikult on kõik meie maja kavad sisuliselt ettevõtluskavad.”
(Programmijuht)

2016/2017. õppeaastal sisseastunutele õpetatakse programmijuhtide hinnangul ja õppekavade analüüsi põhjal Pärnu kolledžis 12 ettevõtluse ja ettevõtlikkusega tihedamalt seotud õppeainet (lisa 3).

Rakenduskõrghariduse kõigis õppekavades on Ettevõtluse aluste kursus kohustusliku majandusteaduste alusmooduli koosseisus. Lisaks sellele on ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekavas mitu selgelt ettevõtlust õpetavat ainet.

Ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekava eesmärgiks on võimaldada omandada terviklik majandusalane rakenduslik kõrgharidus, mis annab oskused tegutsemiseks ettevõtjana ja tegutsemiseks funktsionaalse valdkonna, protsessi- ja projektijuhi kvalifikatsiooni eeldavatel ametikohtadel ning alusteadmised õpingute jätkamiseks magistriõppes (TÜ Pärnu Kolledži koduleht). Seega on eesmärgiks nii ettevõtjate kui spetsialistide koolitamine.

Kohustuslikes ainetes ei viida läbi n-ö ettevõtjaks õppimise praktilisi harjutusi, selleks on valikained. Kes soovib realselt ettevõtlusega tegelema hakata, saab valida Ideelabori, mis on pigem ideede genereerimine. Sellele järgnev Tudengifirma peab jõudma äriplaani kaitsmiseni.

Programmijuhi hinnangul areneb Ettevõtluse ja projektijuhtimise kava seniselt peamiselt „väikeettevõtte juhtimise” suunalt „ettevõtluse alustamise” suuna poole, kuid mitte piisava kiirusega. Samas pole sihiks seatud üleminek puhtalt ettevõtjate koolitamisele.

Teenuste disaini ja juhtimise magistriõppe koosseisus läbitavat Praktikat võib pidada n-ö üliõpilaste ettevõtlusprojektide hea praktika näiteks, kus samad 2–3-liikmelised tudengitiimid tegutsevad samas ettevõttes või paljudel juhtudel asutuses (nt muuseum, spordiklubi vmt) kolme semestri jooksul. Alustatakse ettevõtte analüüsist ja selle arendamise ettepanekutest ning lõpetatakse uue teenuse kontseptsiooniga.

2.3.3 Ettevõtlusprojektide senine praktika

Rakenduskõrghariduses saab ettevõtlusprojektide praktikast rääkida eelkõige ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekava Ideelabori ja Tudengifirma ainetes. Ideelaborit korraldas varem Aare Raev Pärnu Linnavalitsusest, kes on ise kolledži vilistlane, nüüd toimub see aga koostöös Tartu Ülikooliga. Laborisse kui eelinkubatsiooni kaasatakse ettevõtjaid ja mentoreid.

Ideelabor algab avaseminaril ideede genereerimisega. Ideede juurde moodustatakse meeskonnad (võivad olla interdistsiplinaarsed), kes hakkavad idee realiseerimiseks lahendusi otsima. Õppeaine lõpuks jõutakse arusaamisele, kas ideed on võimalik ning mõistlik (majanduslikult) teostada. Võidakse, aga tingimata ei pruugita välja töötada toote prototüüp. Oma äriideega saab osaleda konkursil.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

„... tulemus tegelikult ongi see, et see äriidee on valmis, on tehtud n-ö äriplaani uus mudel, mida oleks võimalik investorile näidata ja selgitada, et kõik tiimi liikmed oskavad 2–3 minutiga ideed ... maha müüa ja ehk siis neil on võimalus minna ja osaleda Eesti, Baltikumi või üle maailma äriideede konkurssidel.” (Üliõpilane)

Osalenud üliõpilase hinnangul on üliõpilaste väljalangevus ainekultuuris suur – kas taibatakse esimesel päeval, et aine ei huvita või siis ei jõuta valitud ideega piiratud ajaressursi tõttu edasi ja loobutakse. Ajaressursi piirab see, et paljud üliõpilased töötavad õppetöö kõrvalt, aga tõsine tegelemine Ideelaboriga ettevõtja rollis nõuab pühendumist. Samas on selle üliõpilase hinnangul aine hästi üles ehitatud.

Tudengifirma õppeaines koostatakse äriplaan, turu- ja konkurentsianalüüs, finantsprognoos ning jõutakse äriidee kaitsmiseni.

Osavõtt neist aineist on aastati erinev – ühelt kursuselt mõni inimene kuni maksimaalselt üks kolmandik kursusest (kursuse suurus on umbes 30 üliõpilast). Programmi juhi hinnangul on huvi nende ainete vastu olnud leige.

Üliõpilaste ettevõtlusprojekti rakendamiseks võib võtta ka kõigi rakenduskõrghariduse õppekavade esimesel kursusel Ettevõtluse aluste aines toimuvat äriidee rühmatööd. Nii on antud kodutööna 3–4-liikmeliste üliõpilaste gruppidele ülesanne

„... mingisugune äriidee välja mõelda, mõelda läbi ülimalt minimaalsel viisil eelarve, mingisugused turunduskanalid, väga primitiivne kava ja siis esitleda seda sama moodi.” (Üliõpilane)

Aine väga õppe algjärgus läbimise ja õpet sissejuhatavaks sätitud lihtsustatud iseloomu tõttu tunnevad aga just ettevõtlusele orienteeritud üliõpilased, et neile on sellest ettevõtluse aluste ainekultuurist vähe kasu.

„Need kodutööd küll haakusid selle ainega ja selle üldise põhimõttega, aga tegelikkuses mitte midagi otseselt juurde ei õpitud ega ei kinnistunud.” (Üliõpilane)

Teatud määral rakendatakse üliõpilaste projekti lähenemist samuti turismi ja hotelliettevõtluse õppekavas. Aines Turismi teenuste disain ja arendamine täidetakse kolledžis mitu aastat turismiettevõtete ja -organisatsioonide tellimusi. Tegeldakse piirkondade toodete või teenustega, aidatakse kokku panna arengukavasid. Eelmisel aastal oli kliendiks Vooremaa geopark. Geopark ise palus abi ja siis jaotati töö kursuse peale teemadena laiali. Olid neljaliikmelised tiimid, kes nende teemadega aine raames õppejõudude juhendamisel töötasid.

Teenuste disaini ja juhtimise magistriõppekava raames on selgelt tegu ettevõtlusprojektiga kolm semestrit kestva praktika jooksul.

„Esimese semestri praktika fookus on ... organisatsiooni tundmaõppimine ja analüüs. ... Ja vastavalt on seal ülesanded ja rohkem n-ö veidike kirjeldavama iseloomuna väliskeskonnale suunatud ja siis ärimudel ära kirjeldada ja disainiaudit teha. Ehk see on siis esimene semester ... järgmisel semestril on fookuseks olemasoleva teenuse arendamine ehk siis kogu analüüs läheb ühe konkreetse olemasoleva teenuse parendamisele, siis nad esimest korda rakendavad kogu seda teenuste disaini protsessi etapiviisilist lähenemist ja katsetavad läbi erinevaid meetodeid. Ja siis on n-ö praktikud, kes tulevad praktika seminaridesse toetama seda protsessi ... Ja kolmanda semestri fookuseks on ikka sama organisatsioonis uue teenuse kontseptsiooni välja töötamine ... Ja jällegi täpselt seesama teenuste disaini meetodika aluseks ... nad peavad selle kolmandal semestril ise suutma teha, mis simuleerib täpselt seda olukorda kuidas nad reaalses elus töötama peavad.“ (Programmijuht)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Praktika aines puudub ettevõtte alustamise aspekt. Seda pole kavas ka teenuste disaini ja juhtimise õppekava raames teistes õppeainetes sisse tuua. Arvatakse, et kolmanda semestri tegevuses, kui töötatakse välja uue teenuse kontseptsioon, on alustava ettevõtte olemuslik sisu tegelikult olemas. Samas kujundatakse uus teenus siiski olemasolevale ettevõttele/asutusele ja see on sisuliselt oluliselt erinev ülesanne uue ettevõtte kavandamisest.

Praktika tulemusena välja töötatud teenused jäävad reeglina tudengite presentatsioonide tasemele. Neid ongi võetud vaid kui õppetöö vajalikku osa, mida ettevõtja ei peagi tingimata kasutusele võtma.

„... kogu praktika üldloogika on ikkagi selles, et see on õppeprotsess eelkõige, ongi oluline see, et nad katsetaksid läbi ja võib-olla see sisuline kvaliteet ei ole esimene asi, mida me seal ... soovime näha.”
(Programmijuht)

Programmijuhi hinnangul on üliõpilaste tagasiside läbitud õppeainele pigem positiivne. Samas nendib programmijuht, et teenuste disaini õppe seos ettevõtjatega on nõrk.

„... kui sa küsid ettevõtja käest, et tulge oma probleemidega meie juurde ja hakkame neid koostöös lahendama, siis see asi väga hästi ei tööta ... Mida ma tahaksin näha, ... tuleva kolme või viie aasta perspektiivis on see, et meil tekiks ühised arendused ettevõtjatega kuhu on kaasatud ka tudengid ja me saaksime „best practice” formaadis presenteerida järgmistele ettevõtetele, vot selliseid asju oleme teinud, selline asi on olemas.”
(Programmijuht)

Ka üliõpilaste poolt vaadates on üldhinnang Praktika õppeainele positiivne. See andis meeskonnatöö kogemusi, sundis paljude inimestega suhtlema ja neid kaasama, võimaldas igaühel praktiliselt läbi teha teenuse disaini meetodilise lähenemise tsükli. Samas tunnetasid ka üliõpilased, et seos ettevõtte/asutusega jäi formaalseks ja vastutust selle edasise käekäigu, oma soovitatud muudatuste rakendamise eest ei tekkinud.

Teenuste disaini ja juhtimise eriala õpetatakse avatud ülikooli vormis. Üliõpilased on enamasti töötajad, suhteliselt harva aga ise ettevõtjad. Eelkõige soovitakse ennast spetsialistina täiendada ja praktika ülesanded seotakse paljudel juhtudel oma ettevõtte või asutuse reaalsete probleemide lahendamisega. Siin ilmneb aga probleem, et tegeliku mõju avaldamine ei takerdu mitte niivõrd leitud lahenduse kvaliteedi kui üliõpilase ametialase vähemõjuka positsiooni taha ettevõttes/asutuses. Paljudel ei õnnestu praktika tulemusi oma töökohal teavitadagi, rääkimata rakendamisest.

„Kui ma olen ise õppijana ettevõttes positsioonil, et ma saan võtta vastu otsuseid ja muutusi juhtida, muutusi interpreteerida, siis ilmselt need asjad leiavad rakendust, aga kui ma olen n.ö juhtimistasandil allpool, et ma pean kommunikeerima ja müüma selle muutuse maha kõigepealt, esiteks kas üldse otsustatakse osa või täielikult kasutada, vot see on hoopis teine positsioon.“ (Üliõpilane)

„Nii paljud tundsid puudust seda, et me tegime abstraktset tööd. Tegime analüütikat, me tuvastasime probleemkohti, tuvastasime põhjuseid, andsime soovitusi, aga kas isegi kommunikeeriti neid, rääkimata, kas see omas kunagi mingit mõju. ... See on täielik probleem. Tehtud kommunikatsioon selles organisatsioonis võiks olla õppeprotsessis sees.“
(Üliõpilane)

Puudusena tunnetati ka seda, et praktikaülesannete lahendamisel on põhiorhk kvalitatiivsetel meetodidel.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

„See kvantitatiivne aspekt oli meil seal enamusel pigem tagasihoidlik. See just ettevõtte rahandus, teenuse omahinna arvestus, teenuse hinnastamine ja siis n-ö selle ettevõtte majandusliku jätkusuutlikkuse kontekstiga sidumine, et see osa on nõrk, oleme ausad.” (Üliõpilane)

Praktika käigus mentorlus puudub, jooksvates küsimustes nõustab programmijuht.

Peamiselt jäi üliõpilaste poolt kriitilisena siiski kõlama Praktika nõrk seos ettevõtte reaalse juhtimisega.

„koostöö selle praktika organisatsiooniga võiks olla kuidagi tõhusam, et või siis koolipoolne nõudlikkus selle praktika läbiviimisele võiks olla veelgi jõulisem, et peab olema ka organisatsiooni juhtkond läbipaistvalt kaasatud sellesse.” (Üliõpilane)

2.3.4 Probleemid ja võimalused ettevõtlusõppe läbiviimisel

Vastavalt ettevõtlusprojekti meetodi rakendamise erisustele rakenduskõrghariduse ja magistriõppekavades on ka õppeainete lõimimise olulisus ja iseloom erinev.

Rakenduslike õppekavade jaoks on kohustusliku esimese kursuse ainena Ettevõtluse alused ajal, mil midagi muud veel eriti õpitud pole. See aine, kus tehakse rühmatöid, on tehtud jutustavaks aineks, millele eeldatavasti peaksid toetuma hiljem õpitavad ained.

„Meil on tegelikult ülesehitus selline, et ettevõtluse alused on ... ülemajaline aine... Seal nad teevad äriidee kirjelduse, sest äriplaaniks nad seal ei ole võimelised, finantsosa ja turundus ja kõiki asju nad läbivad. ... ettevõtluse ja projektijuhtimise kavas on äriplaani aine ja ... sotsiaallettevõtlusained, seal nad peavad ... ideed läbi mängima.” (Õppejõud)

Seega siin aine sissejuhatavast loomusest tulenevalt puudub rühmatöös lõimimise aspekt.

Kuivõrd Ideelabor ja Tudengifirma on valikained, kuhu meeskondadesse kogunevad väga mitmesuguse taseme ja taustaga osalejad, pole ka nendega seotud üliõpilaste ettevõtlusprojektide puhul ilmselt alust rääkida õppeainete sihipärasest lõimimisest.

„suhteliselt juhuslik on osavõtt valikainetel, nendel Tudengifirmadel. Seal on nii esimese kursuse tudengeid, teise kursuse ja kolmanda kursuse tudengeid. Mina isiklikult näeks, et seal võiksid olla ainult kolmanda kursuse tudengid ... Kõigepealt tuleks ained ära õppida ja siis ettevõtet hakata tegema, mitte niimoodi, et kõigepealt hakkame ettevõtet tegema ja siis hakkame aineid õppima. Mina välistaks esimese kursuse täiesti, mis nendel sinna üldse asja on, et nad pole neid aineid üldse õppinudki.“ (Programmijuht)

Rakenduskõrghariduse õppekavade puhul on Pärnu kolledžiga seoses mõtet rääkida pigem üldisemast ettevõtluse temaatika lõimitusest õppesse. Ühelt poolt on loogika kõigis õppekavades selline, et ettevõtluse alustele järgnevad konkreetsed erialaained, mis on kasulikud nii spetsialisti kui ettevõtjana, kuid nende seos ettevõtlusega ei pea viima ettevõtlusalaste üliõpilasprojektideni – kedagi „ei sunnita hakkama ettevõtjaks”. Samal ajal on ka viiteid püüetest õppeainete parema lõimimise suunas, sh ettevõtlusega seoses.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

„... viimasel ajal ... me kord semestris saame kokku ja räägime ... avalikult mida ta oma aines teeb ja tänu sellele on meil saanud ühitada teatud ainete kodutöid ja oleme isegi muutnud üksikute ainete toimumisaegu semestrites jne. Meil viimased semestrid on tõesti levinud selline kogemuste vahetamine õppejõudude vahel ja ühtsete kodutööde andmine, selles mõttes on selge areng toimunud, see on viimase kahe aasta teema olnud, varem sellist asja pole olnud.” (Programmijuht)

„Selliseks aineks on näiteks kokku kasvanud praegu Sündmuskorraldus ja teine on kindlasti kolmandal kursusel Teenuste disain ja arendamine ja Turismiturundus. Need on kaks suuremahulist ainet, kus teenuste disain sisaldab turunduse ja turunduseelarve tegemist ja neid aspekte, seal põimitakse neid asju omavahel kokku.” (Programmijuht)

Samas pole ettevõtlusõppe lõimimine tunnetatud hetkel esmatähtsa probleemina. Ei ole kolledži kui terviku rolli ettevõtlusõppe tugevdamisel selgelt määratletud.

„On olnud huvitav selline kampaaniakorras ettevõtlusõppe sisse toomine igale poole. Kas ta nüüd just halb on, seda vast mitte, aga see peaks olema eesmärgistatud, et oleks arusaadav, mida sellega taotletakse ja kuidas see tulem peaks välja paistma.” (Programmijuht)

Teenuste disaini ja juhtimise magistriõppekava Praktika aines, kus üliõpilaste rühmatöö kulgeb läbi kolme semestri, on õppeainete lõimitus olulisel kohal.

„ ... kogu see Praktika aine hoiab nagu selgroona kogu seda õppekava koos, kui me teenuste disaini ja juhtimise õppekavast räägime.” (Programmijuht)

Seega võib järeldada, et ainete loogilisel lõimimisel olulisi probleeme ei nähta. Küll aga nõuab tähelepanu eri õppejõudude teenuste disaini puudutava ainekäsituse ühtlustamine.

„Üks asi, millega tuleb ilmselt tegeleda... on Pärnu kolledži ja majandusteaduskonna mitte ühis- vaid struktuuriüksuste vahelise õppekavaga ... Mis tähendab seda, et päris paljud õppejõud käivad majandusteaduskonnast siin lugemas. Osadel on lihtsam aru saada, mis on teenuste disain, teistel keerukam. Praktika ainega seoses ... majandusteaduskonna õppejõudude jaoks on see teema ikkagi natuke võõras.” (Programmijuht)

2.3.5 Koostöö praktika ja partnerite roll selles

Pärnu kolledžis käsitletakse õppejõudude koostööd üldiselt õppekava kui terviku raames.

„Õppejõudude omavaheline koostöö on meil lahendatud selliselt, et meil on kord aastas umbes sellised kvaliteedijuhtimise seminarid, mida õppeosakond veab, me vaatame koos üle ja arutleme nende n-ö seoste üle õppeainete vahel. Programminõukoguga seoses samamoodi“ (Programmijuht)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

*„ ... meil suuremad õppeained ongi sellised, kus on kaks õppejõudu läbiviijateks ja nemad omavahel teevad palju koostööd. Aga tegelikult eriti erialaainete raames teeme päris palju koostööd, näiteks igasugused väljasõidud. Ülesanded, mis seal kaasa antakse, et need oleksid põimunud ja et ühest asjast kasvaks natuke teine asi välja. Näiteks kui suhtlemispsühholoogias õpitakse kasutama analüüsivahendeid ja siis kui tuleb teenusmajanduse ja klienditeeninduse alustalade aine, et siis nad seal juba rakendaksid analüüsis asju, mida nad on eelmises aines teinud.”
(Programmijuht)*

Ettevõtlusprojektide alusel toimuvat õppejõudude koostööd intervjuudest ei nähtu.

Kolledži koostöös ettevõtjatega on tavaline üliõpilaste praktika ettevõtteis ja ettevõtte probleemide põhjal lõputööde koostamine. Aktiivsemad õppejõud on omal algatusel kaasanud ettevõtjaid lektoritena. Ettevõtjad osalevad programminõukogudes ja saavad seal oma ettepanekuid õppe korraldamise suhtes esitada.

„ ... meil on omajagu programminõukogus ettevõtjaid. Ja ... seal me arutame seda, et millele rõhuasetus panna, kuidas probleeme lahendada. Nt meil viimane aktiivne diskussioon oli see, et kus on kõige õigem õppkavas nende praktikate koht. ... muidu meil olid praktikad nii laiali kolme aasta peale, siis nende ettepanek oli see, et nad tahaksid, et tudeng oleks rohkem korruga ettevõttes praktilal, ... siis nad soovitasid panna ühe võimalusena, me tegime selle ka ära, panna kokku ettevõtluspraktika projektipraktikaga, et mitte 9 ja 9, vaid tegime sellest praktikast 18 punkti, et põhimõtteliselt ta saaks minna ja olla seal rohkem ettevõttes ja ettevõtte saaks teda pikema aja perioodil teda ära kasutada jne.” (Programmijuht)

Samas on kolledž selles suhtes algataja ja ettevõtjad pigem reageeriv pool.

Õppejõud tunnetavad ettevõtjate poolset algatuse nõrkust koostöök nii üliõpilaste lõputööde teemade määratlemisel kui ka Praktika aine magistriõppe üliõpilaste projektide läbiviimisel teenuste disaini ja juhtimise õppekava raames. Samas on kolledž ise samuti väheaktiivne olnud.

„Ütleme nii, et me pole pöördunud otse ettevõtjate poole, et à la andke oma praktilisi probleeme meile lahendada ma arvan, et seda on n-ö ülikooli tsentraalsed üksused ka märganud, et kui sa küsid ettevõtja käest, et tulge oma probleemidega meie juurde ja hakkame neid koostöös lahendada, siis see asi väga hästi ei tööta, ... ja need üritused, mis me oleme üritanud teha selle egiidi all, on väga minimaalse osavõtuga olnud.” (Programmijuht)

„Mida ma tahaks rohkem näha ongi just see, et ettevõtjad seisaksid meil mingis mõttes ukse taga ja ütleks, et mul on selline probleem, et see võiks olla lahendatud, mingi arendusprojektina, mis siis lõpeb mingisuguse teenuse kontseptsiooniga, seda tüüpi aktiivsust ettevõtja poole pealt hetkel ei ole. Ja kui vaadata niimoodi kas meil on endal olemas selline aktiivsus, et me läheksime ettevõtja juurde ja üritaksime end maha müüa, siis tegelikult ei ole.” (Programmijuht)

Turismi- ja hotelliettevõtluse õppekava suhted ettevõtjatega on tihedamad.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

„Aga ettevõtete koostöö on päris keeruline, nad ei taha rääkida sagedasti asja sisust ja sellest, mis kehvasti läheb. Nad tahavad kõik endast klantspilti jätta, et kui hästi neil kõigil on. Õppe raames kui me kasutame ettevõtteid ja ettevõtete külastusi, siis aastate vältel on välja kujunenud mõned väga head partnerid, kes lubavad ka õppijatel näha, mis tegelikult juhtub, ka asju mis on valesti läinud ja ka kus on raskused.”
(Programmijuht)

„Kõige suurema koormuse saavad kohalikud ja Pärnu maakonna ettevõtjad kellega koostööd teha, aga hästi tore on näha seda, et tudengid, kes praeguseks on vilistlased ja on igal pool laiali: arenduskeskustes, majutusasutustes, EAS-is, pöörduvad tagasi igasuguste koostöömõtete või on vaja mõnda arengukava koostada, et kas tudengid saaksid panustada koos õppejõududega.” (Programmijuht)

Pärnu Linnavalitsusel on kolledžiga tihedad suhted sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse, aga samuti turismi ja hotellimajanduse valdkonnas. Linn võtab vastu praktikante ja pakub ka teemasid uurimistööks. Samas ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekavas varem linnavalitsuse esindaja poolt eest veetud Ideelabor on nüüd üle võetud TÜ korraldusele. Pärnu ettevõtlusteemasid on viimasel ajal lõputöö tasemel uuritud vähe. Arvatakse, et ettevõtluse erialal on õppetöösse kaasatud vähe praktikuid ja üldse on ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekava seos ettevõtjatega liiga nõrk. Seda omakorda peetakse üheks põhjuseks, miks lõpetanud ei jää Pärnu ettevõtteisse tööle.

„ ... kui see praktiline tegevus oleks kasvõi äriplaanide elluviimine või siis tegelike ettevõtjate mingisuguse teema lahendamine kasvõi turunduses või finantsis, et siduda ..., luua neid suhteid tudengite ja Pärnu ettevõtjate vahel, see toob kaasa selle, et me saame tudengid jätta Pärnusse, sest enamuse tudengeid on väljastpoolt Pärnut. Selleks, et nad ei jookseks peale ülikooli lõppu ära tagasi Tallinnasse, Tartusse kuhu iganes, et selleks, et läbi nende praktiliste tegevuste tuua need sidemed ettevõtetega ja KOV-iga, et tudengid oleksid ühelt poolt pildis, et nad toimetavad ja tegelevad millegi reaalsega ja teistpidi tänu sellele, neil on lihtsam jääda Pärnusse ja saada Pärnus tööd. Siin ei ole sidusust, et ta pärast jääks siia kohale.”
(Linnavalitsuse esindaja)

Siiski on linnale tähtsaim, et kolledž jätkaks.

„ ... ikkagi regionaalarengu suhtes väga oluline, et Pärnu suuruses linnas oleks ülikool. See on väga, väga, väga oluline. No mida me ootame? Tegelikult ootame kõige rohkem, et õpilased jääksid tulevikus siia Pärnusse elama. ... Ja mida me tegelikult ootame, on jätkuvat ... koostööd ja võib-olla natuke rohkem ka algatusi. Kui ma olen aus, siis enamuse algatusi on tulnud kas avaliku sektori poolt ehk siis meie arenduskeskuste poolt... Et me nagu ootaks seda, et sealt tuleb seda algatust, seda koostöötahet, konkreetset reaalselt asja ära teha. Seda ... ootame, et nad jääks alles, ei toimuks reformi jälle.” (Linnavalitsuse esindaja)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

2.3.6 Peamised järeldused ja soovitused

Pärnu kolledž on välja arendatud ettevõtluse edendamise suunitlusega ja enesepeegelduses on ettevõtluse osakond siiani kolledži baaskompetentsi kandja ning kõik õppekavad on laias mõttes ettevõtluskavad. Valdav enamik õppeaineid on ettevõtlusega seotud. Õppekavade arendamisel on aga enam või vähem teadvustatult võetud positsioon, et peamine ülesanne on koolitada juba tegutsevatele ettevõtetele vajalikke spetsialiste ja juhte. Ettevõtjale, eelkõige alustavale ettevõtjale vajalike spetsiifiliste teadmiste ja oskuste õpetamine on tagaplaanil, sest eeldatavasti hea spetsialist kasvab ettevõtjaks n-ö ise – sh valides õppimiseks just ettevõtjat huvitavaid valik- ja vabaaineid.

Vastavalt õpetatakse Ettevõtluse aluste õppeainet sissejuhatavana rakenduskõrghariduse esimesel kursusel küll kohustuslikult kuid üsna elementaarsel tasemel ja sisulist alust ise ettevõtlusega alustamiseks see ei loo. Üliõpilasarühmade ettevõtlusprojektide meetodi rakendamine rakenduskõrghariduse õppekavades toimub valikainetes Ideelabor ja Tudengifirma, mille vastu aga üliõpilaste huvi on leige. Nende ainete õppe läbimise aluseks on puhas huvi, sest osalevate üliõpilaste valikut kursuse ega eeldusainete osas ei toimu. Üliõpilaste vaba osaluse tingimustes ei ole võimalik lõimida nende ainete efektiivsuse tõstmiseks muid õppeaineid.

Sellise lähenemise puhul tunnevad osa ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekava valinud üliõpilasi, kes on orienteeritud ise ettevõtlusega tegelema, et kolledžist saadav õpe pole selleks piisav ja on pettunud. Samas enamik kolledži üliõpilasi tõenäoliselt sellist probleemi ei näe.

Üliõpilusprojektide hea praktika näiteks Pärnu kolledžis võib pidada teenuste disaini ja juhtimise õppekava Praktika ainet, mille õpe toimub sama koosseisuga rühmades ühe ja sama ettevõtte/asutuse juures ning lõpeb uue teenuse disainimisega. Muud ained on Praktika vajadusi (protsessi sisemine loogika, etapid) arvestades lõimitud. Üliõpilased on sellise õppega rahul. Oluline on märkida, et seda õppekava läbitakse vaid avatud ülikooli vormis.

Nimetatud Praktika peamise puudusena näevad nii programmijuht kui ka üliõpilased sageli rühmatöö nõrka seost ettevõtte/asutuse tegelike probleemide lahendamisega. Töö tulemusi ei õnnestu paljudel juhtudel ettevõtte/asutuse juhtkonnale isegi teada anda, rääkimata rakendamisest.

Nõrk seos kohalike ettevõtjatega (v.a turismi- ja hotelliettevõtlus) tundub olevat Pärnu kolledžile üldisem probleem. Sellele viitavad nii programmijuhid, üliõpilased kui linnavalitsuse esindajad. Üldiselt arvatakse, et algatus kolledži arenduskompetentsi ja üliõpilaste rakendusvõimaluste „müümiseks” kohalikele ettevõtetele peaks tulema kolledži poolt.

Käesoleva uuringu põhjal tundub otstarbekas, et Pärnu kolledž orienteeruks sihipäraselt enam kohalike ettevõtete arendusvajaduste rahuldamisele. Selle baasil saaks rakendada rohkem ja paremini ka üliõpilaste ettevõtlusprojekte. Ettevõtjate ettevalmistuse lõimimiseks õppetöösse oleks soovitatav vähemalt ettevõtlusele ja projektijuhtimisele spetsialiseerujatele pakkuda valikainena ettevõtluse alustamist käsitlevat süvendatud õppeainet ning teha kohustuslikuks Ideelabori ja Tudengifirma ainete läbimine.

Välja tuleks kujundada ettevõtlusõppe toetuse ühtne tugivõrgustik, mis aitaks luua kontakte eri osapoolte ja ka haridusasutuste vahel. Regiooni ressursid on piiratud ja seega tuleks targalt kasutada olemasolevaid ressursse, nii et kasu sellest oleks haridusasutustel.

Metoodika arendusel tuleks pöörata tähelepanu, kuidas muuta praktilist ettevõtlusõpet õppurite jaoks atraktiivsemaks. Samuti tasuks õppida kogemusest, et pikemaajalised kursused on efektiivsemad ja annavad parema võimaluse erialaõppe toetuseks ja paremate tulemuste saamiseks. Head tulemust on võimalik saavutada näiteks kolme semestri vältel.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

2.4 Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

2.4.1 Sissejuhatus

TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia kuulub TÜ humanitaarteaduste ja kunstide valdkonda ning sellest loominguilisest ja omanäolisest üksusest on kujunenud tõeline kultuurimeka, kus teadmisi ja oskusi omandatakse praktikute käest.

Õpetatavad erialad on loominguilised ning nende läbimisega omandatakse mitmekülgsed humanitaar- ja kõrgtehnoloogilised teadmised. Tudengid saavad valida etenduskunstide, kultuurhariduse, muusika ja rahvusliku käsitööga seotud õppesuundade vahel. Omanäoliselt kavandatud õppetöö ja tudengite lõputööd avardavad oma mitmekülgsega rahva kultuuriteadlikkust, muutes kogu Eesti haridus- ja kultuurielu mitmekesisemaks.

Tudengite lõputööde hulgast võib leida lavastusi, kontserte, näitusi, sündmusi, elulooraamatuid, tantsu- ja muusikaetendusi. Nt esitlevad rahvusliku tekstiili eriala üliõpilased oma lõputöid traditsioonilisel moeetendusel OmaMood ja kultuurikorralduse eriala tudengid töötavad suursündmuste nagu Pimedate Ööde Filmifestivali, Tallinn Music Week jne juures.

Üliõpilaselu Viljandi kultuuriakadeemias on kirev ja hoogne ning tudengid omandavad ühise tegutsemise oskusi ja praktikakogemusi aktiivselt juba õpingute ajal. Igal teispäeval käib koos jazziklubi ning eesti kultuurimõtet arendab Omakultuuriakadeemia loengusari. Õppetööga seotud sündmuste kõrval korraldatakse Viljandimaal iga-aastast tantsunädalat, mis propageerib tantsukunsti, tantsu väljendusvõimalusi ja ühistantsimist. Tudengielu muudavad nauditavaks veel Teadlaste Öö, Noore Muusiku Kool, hingedepäeva kontserdid, Tudengite Teatripäevad, KooliJazz, Kultuuridessant, Oma Lugu ja paljud teised akadeemias au sees olevad traditsioonilised üritused. Samuti osalevad kultuuriakadeemia tudengid aktiivselt segakoori ja rahvatantsurühma töös.

Muusika ja kultuurikorralduse tudengid käivad praktiliselt GMP Clubhotelis (mis on välja kasvanud ettevõtlusõppes) Otepääl ning mitmetes teistes kultuuri- ja meelelahutusasutustes. Praktilise kogemuse saamiseks ning koostööks ettevõtetega pakuvad võimalusi ka akadeemia kiirprototüüpimise keskus, tekstiili- ja metallikeskus ning heli- ja videostudio.

Lisaks annab Viljandi kultuuriakadeemia oma panuse selliste Viljandi kultuurisündmuste korraldamisse nagu Viljandi Kitarri Festival, Hansapäevad, Viljandi Pärimusmuusika Festival ning maakonna laulu- ja tantsupidu.

Viljandi kultuuriakadeemia pakub omakultuurilisele maailmavaatele tuginevat kultuuri- ja haridusalast koolitust kahel kõrgharidusastmel:

- rakenduskõrgharidusõpe
- magistriõpe

Kultuuriakadeemia rakenduskõrgharidusõppekavade maht on 240 ainepunkti (EAP) ning õppekava läbimiseks ette nähtud nominaalõppeaeg on neli aastat.

Rakenduskõrghariduse eelis akadeemilise hariduse ees on kindel väljund tööturule. Selle tõestuseks on kultuuriakadeemia lõpetajate kõrge kutsekindlus ehk et nad hiljem töötavadki õpitud erialal. Erialast tööd aitab leida tihe kokkupuude praktilise tööga juba õpingute ajal, praktika moodustab õppe mahust vähemalt 15 protsenti.

Õpingute lõpus tuleb sooritada lõpueksam või kaitsta lõputöö, mis loominguilistel erialadel (käsitöö, muusika, tants, teater) on samuti praktilise suunitlusega.

Lõpetajale annavad nii bakalaureuseõppe kui ka rakenduskõrgharidusõppe läbimine võrdsed võimalused jätkata õpinguid järgmisel kõrgharidusastmel – magistriõppes.

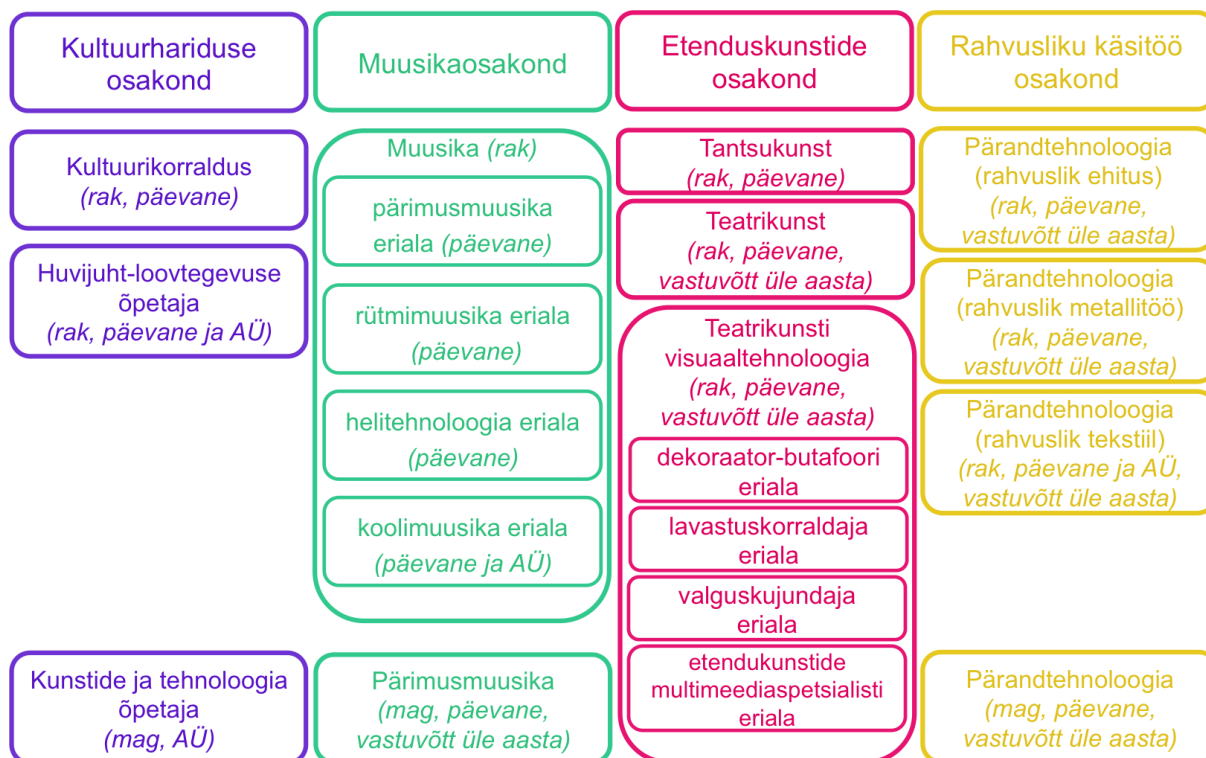
Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Ja lõpetuseks – kultuuriakadeemia on koht, kus lisaks kõigele muule toimib ka nn varjatud õppekava – üliõpilane omandab oma õpingute jooksul lisaks oma õppekava sisule palju teadmisi, oskusi ja vilumusi ka teistest kultuuriakadeemiaga seotud valdkondadest. Seda saab teoks koostöö, ühiste projektide, aktiivse üliõpilaselu ja tiheda omavahelise suhtluse kaudu.

2.4.2 Õppekavade seos ettevõtlusega

2015/2016. õppeaastal õpetati TÜ Viljandi kultuuriakadeemias 12 õppekava. Mitmetel õppekavadel toimub vastuvõtt üle aasta.

Joonis 6. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias 2015/2016. õppeaastal õpetatud õppekavad

Selgitused:

rak – rakenduskõrgharidusõpe

mag – magistriõpe

päevane – päevane õpe

AÜ – avatud ülikool

Allikas: autorite koostatud

Ettevõtlusõpet on Viljandi kultuuriakadeemia mitmel õppekaval (eelkõige käsitöösakonnas ja kultuurikorralduse õppekaval) rakendatud juba aastast 2004. Alates aastast 2013 võeti suund totaalsele ettevõtlusõppele, mis hõlmab kõiki Viljandi kultuuriakadeemia erialasid. Pilootprojektina viidi see läbi 2013/2014. õppeaastal kultuurharidusosakonnas ja ettevõtluspraktikani jõudsid II aasta kultuurikorralduse üliõpilased.

Viljandi kultuuriakadeemias on kõigis õppekavades kohustuslik üldainete alusmoodul (30 EAP) ja seal on ka kaks ettevõtluse ainet: Loovettevõtja baaskursus 6 EAP ja Ettevõtja baaskursuse praktika 6 EAP, mis on jaotatud kolme semestri peale.

Lisaks on osal erialadel välja arendatud ka spetsiaalsed ettevõtluse moodulid – heaks näiteks on siin rahvusliku käsitöö osakond, kus loovettevõtja moodul oli algsest kasutuses tekstiili erialal, aga nüüd on laienenud ka metallitöö ja rahvusliku ehituse erialade valikutesse (lisa 4).

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Selline süsteem tagab vajaliku paindlikkuse ning sellega ollakse rahul. Ühelt poolt tagab süsteem üliõpilastele vajalike ettevõtluspädevuste omandamise ning huvi korral on võimalik minna sügavamalt teemaga edasi ja kujundada oma karjääri ettevõtjana, nagu selgub üliõpilase tagasisidest:

„... ma arvan, et see süsteem on mõistlik ja paindlik praegu, et ühelt poolt on kõigil kohustuslik mingeid tootearendusega ja mingeid ettevõtlusega seotud aineid õppida ja hästi paljudele inimestele nad ei sobi, selles mõttes nad ei näe ennast ettevõtjana hiljem, et siis nad ei pea nendega süvendatult edasi minema. Need inimesed, kes tahavad ennast ettevõtlusega siduda ja näevad ennast iseendale tööandjatena, nemad saavad siis süvendatud moodulid valida ja ma arvan, et see on väga mõislik. Ja no teine asi see, et praegu on tekkinud toimivaid ettevõtteid tänu sellele, et meil on olnud üksteisega seotud, läbipõimitud ainete süsteem, et tänu sellele on tekkinud päris ettevõtteid, mis toimivad siiaaani, said EAS-ist starditoetuse juurde. See on minu meelest, inimesed on õnnelikud seda tehes, et mis saab parem olla.”
(Programmijuht)

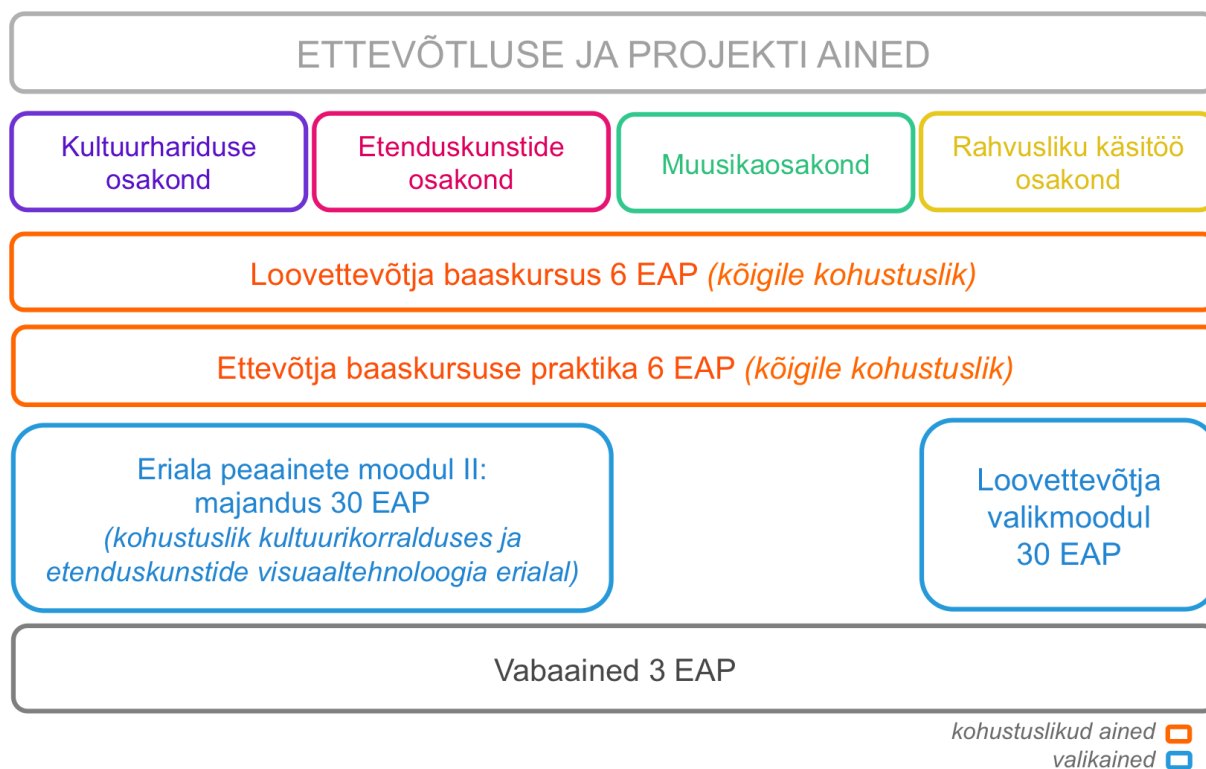
Kultuurihariduse osakonnas võib leida mitmeid ettevõtluse ja projektitööga seotud aineid. Huvijuht-loovtegevuseõpetaja erialal on kohtusliku ainenäena Projektitöö I, aga ka eriala peaaainete moodul III: Kogukonnatöö, mille käigus valmistatakse ette ja viiakse ellu projekt (nt http://sakala.postimees.ee/3989477/rulapark-taeieneb-kultuuriakadeemia-oppeaine-abil?utm_source). Valikainetest võib leida Loomemajanduse aluste, turunduse, võrgustikutöö, projektitöö ja organisatsioonijuhtimise ained.

Eriala peaaainete teine moodul on majandus. Mooduli valiku põhimõtted: Mooduli ainete valikul on lähtutud kultuurikorralduse seisukohalt olulistest majandusalaseid baastadmisi ja oskusi kujundavatest distsipliinidest. Moodul on kohustuslik eriala valinud üliõpilastele (lisa 4).

Sama moodul on kohustuslik ka etenduskunstide osakonnas teatrikunsti visuaaltehnoloogia erialal. Lisaks on neil võimalik võtta ka etenduskunstide projektijuhtimist, turunduse praktikumi ja õiguse aineid.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Joonis 7. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia ettevõtluse- ja projektiained

Allikas: autorite koostatud

2.4.3 Ettevõtlusprojektide senine praktika

Viljandi kultuuriakadeemia on ettevõtlusõpet rakendanud ja arendanud üle kümne aasta. Kultuuriakadeemia initsiatiivil on püütud kaasata õppesse akadeemia töötajaskond, kohalikud ettevõtjad, Maakondlik Arenduskeskus ja Viljandimaa Loomemajanduskeskus.

„Majanduse ja õiguse moodul tervikuna toetavad ettevõtlust. Ja see on ka võibolla põhjus, miks see ettevõtlusõppe pilootprojekt väga hästi õnnestus, sest esimesena me katsetasime ettevõtluse õpet sellisel kujul, kus tudengid on mitte sunnitud, vaid toetatud looma päris ettevõtet. Esimesena me katsetasime seda justnimelt kultuurikorralduse tudengite peal, ainult nende peal. Ja kuna see tulemus oli nii positiivne, et üks sellest grupist pääses Ajujahi 20 hulka v isegi 15 hulka oma leiutisega, siis sealt pealt meil oli julgus üldse seda üle maja hakata läbi viima.” (Õppejõud)

Eduka praktika ja kogu õppeprotsessi tulemusi analüüsid leiti, et ettevõtlusõpe on otstarbekas viia üle III aastale. Õppeaastal 2015/2016 alustas esimene ülekooliline ettevõtlusõppe kursus, kus osales 110 üliõpilast. Kevadsemestril 2014/2015 läbiviidud Ideeturu tulemusena moodustus 27 üliõpilastiimi. Tiimide suuruseks oli 3–5 üliõpilast. Suund oli erinevate erialade ühistiimide moodustamisele ja seetõttu seati reegel, et ühelt erialalt võib tiimides osaleda maksimaalselt kaks üliõpilast.

Sügissemestril jäid olemasolevad meeskonnad tegutsema. Semestri jooksul toimus nii meeskondade koosseisude muutusi kui ka äriidee vahetumist või täpsustumist.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Vähese ettevalmistuse ja koostööoskuste puudumise tõttu selgus, et erialadevaheliste tiimide tulemuslikkus ei ole igakord kõige parem. Erialadevahelist koostööd soosib ettevõtlusõppeks vajaminevate erialade tugevam esindatus kultuurhariduse ja rahvusliku käsitöö osakonnas, kus oldi juba harjutud ettevõtlusõppega, ning seal olid ka toetavad ained varasemast olemas. Seda on tudengid ka ise tunnistanud. Paraku sai esimese aasta põhjal selgeks, et tuleb teha muudatusi meeskondade moodustamise alustes, ning erialadevaheliste tiimide moodustamine ei ole kohustuslik kriteerium.

2016. aasta kevadel läbiviidud, kogu kooli hõlmaval Ideeturul muudeti tiimide suuruse alampiiri. Tiimi saab moodustada alates kahest üliõpilasest. Samas ei tohi olla tiimis ühelt erialalt üle kolme üliõpilase. Tiimi maksimaalne suurus on viis inimest. Osales 80 üliõpilast. Osalemisvõimalus anti ka Viljandi Gümnaasiumi õpilastele. Moodustati 20 meeskonda. Gümnaasiumiõpilased lõpetasid kahepäevase sündmuse kahe meeskonnaga (kokku 11 õpilast).

Vaatamata sellele, et ettevõtlusõpe alustab kolmandat hooaega, on edasist mudelit arvatavalt tarvis veelgi täiendada. Esmane tagasiside on positiivne, kuid tagasisides on kirjeldatud vajadust muudatuste järele.

Ettevõtlusõppe läbiviimisse on kaasatud kogu kool, ehk iga osakond saadab Ideeturule oma erialaõppejõud, kes toetavad üliõpilasi erialaste ideede arendamisel.

„Meie osakonnast on meil mentorid õppejõudude seast välja valitud, kes siis on oma pädevuste piires valmis mentordama muusikaga seotud ettevõtlusrakukesi. Seda me osakonna poolt pakume.” (Programmijuht)

Selline lähenemine võimaldab tekitada eriala- ja ettevõtluse ainete vahelist sünergia, mis võib motiveerida üliõpilasi ja nad saavad nt oma ideed arendada erinevate ainete raames ning kujundada sellest oma lõputöö. Samas oleneb üliõpilaste hoiaku kujundamine väga ka erialaosakonna õppejõudude hoiakust ettevõtlusõppesse. Kui see juhtub olema negatiivne, siis see mõjutab ka selle eriala üliõpilaste hoiakuid ja motivatsiooni ettevõtluse suhtes.

2.4.4 Parimate praktikate näited

Häid näiteid, kus üliõpilased on viinud ellu oma ettevõtlusõppes arendatud ideid, leidub pea kõigis erialaosakondades. Oluline on, et neile tagatakse ettevõtluse- ja erialane tugi. Samuti on väga oluline loodud tugivõrgustik, millega on liitunud Viljandi Loomemajanduskeskus, Viljandimaa Arenduskeskus, ettevõtjad ja teised koolid. Koostöös on loodud Startup Viljandi, mis ühtse süsteemina arendab ettevõtlust erinevatel haridustasemetel ja on sealseks ettevõtluse ökosüsteemiks.

Väga häid tulemusi on andnud rahvusliku käsitöö tekstiili eriala ettevõtlusmoodul:

„Lõpetajad on saanud omad ettevõtted. Mis mul endale korda läks, on Külluslikud Etnokudumid, mis praegu on ettevõtte nime all Etnowork vist. Kaubamärgi nimi. See, et nad jõudsid sinna, kus nad praegu on, on puhtalt tänu ettevõtluse valikumooduli arendusele. Väga hea näide selle kohta, kuidas erinevate ainete raames, nt seminaritöö, mis on uurimustöö, kus üliõpilased uurisid etnograafilisi saarte kampsuneid, siis nad tootearenduse aine raames tegid esimese prototüübi sellest kampsunist, mis võiks olla tänapäeval toodetav, spets moodulite ainete raames mõtlesid välja kes on kampsuni sihtrühm, kuidas turundada, kõik muud asjad. Ja siis nad tegid tiraaži eksemplarid kuni selleni, et nad käisid neid müümas konkreetsetes kohas. ja siis nad tegid lõputöö kollektsiooni. Neid huvitas see. Paljudest ainetest saab lisandväärtust ühele projektile, see on mõistlik.” (Õppejõud)

Oluline on, et erialaained oleksid toetatud ettevõtlusõppega ja ettevõtlusõpe ei oleks asi iseeneses.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Samuti on pärandtehnoloogia õppekavalt hea näide, kuidas üliõpilane on endale ettevõtja karjääri kujundanud ja selleks käinud kogemusi saamas ka välismaal.

„Või siis natukene teisest laadist, ka Pärandtehnoloogia magistrikavast üks üliõpilastest hoopis keskendus sellele, kuidas korraldada puitkonstruktsioonide tootmisprotsessi nii, et see on mõistlik, et millised tootmise protsessiosad mõjutavad tootmisprotsessi tulemusi. Seal tuli välja, et arvutiprogrammid on hästi olulised, tööriistad on olulised ja töö tootmisalane planeering. Ta käis praktikatel erinevates ettevõtetes, Kanadas ja Ameerikas, siis ta kaardistas ära kuidas seal... millised programme kasutatakse, tööriistu ja pakkus välja lahendused, mis aitaks teha käsitöönduslikku tootmist efektiivsemaks, et see muutuks mõistlikuks ja tulusaks, et keegi jõuaks selle kinni maksta ja et saaks inimestele ametlikku palka maksta. See on ettevõtluse mõttes hea näide.” (Õppejõud)

Või siis näiteid kultuurikorralduse erialalt.

„Ehk siis ei olnud harvad sellised olukorrad, kus diplomitööde kaitsmise päeval helistavad mulle kolm erinevat seltskonda, kes hakkavad looma väikest teatrit ja hakkavad otsima teatridirektorit. Noh on see Piip ja Tuut lasteteater, kus siis üks kultuurikorraldaja tegelikult juba neljandal kursusel läks tööle teatrijuhina ja aitas neil selle teatri püsti panna. Teine on see Must Kast Tartus... Need on MTÜ-d. Aga tänu sellele uuele ettevõtlusõppe vormile me soodustame ja lubame neil praktiseerida, soodustame looma ettevõtet, siis nad tänu sellele siiski ütlevad, et nad tõesti mõtlevad ise ettevõtte loomisele, mitte avaliku sektori organisatsiooni juhiks minemisele.” (Programmijuht)

Aga on ka selliseid näiteid, kus üliõpilased või varasemad õppurid on loonud ettevõtte, mis tegutseb koostöös Viljandi kultuuriakadeemia üliõpilastega ja ettevõtlusõppe raames arendatakse ettevõtet edasi. Sellisteks näideteks on selle aasta ettevõtlusõppe ja -praktikas MTÜ Viljandi Vibes ja MTÜ Loomelava.

„See projekt sai juba alguse varasemalt tudengite aktivistlikust tegevusest. Ettevõtlusvormi või ettevõtlusõppena me suurendame seda projekti ja püüame minna ka n-ö äriettevõtteks. See õppekava ongi just ideaalne selleks, kus on võimalik tudengil oma projekti muuta ärimudeliks ja enda kasuks tööle. Viljandi Vibes muidu praegu tegutseb videode salvestamisega, teeme muusikavideosid, aga ettevõtluse raames me püüame muutuda n-ö muusikute tootmisfirmaks, kes siis tuleb muusikutele-bändidele abiks nende reklaamimise ja nende turule toomisega.” (Õppejõud)

Üldiselt võib öelda, et tänu süsteemsele ettevõtlusõppele on arendatud üliõpilaste poolt huvitavaid ideid nii äritegevuseks, aga ka kogukonna arendamiseks. Ja selle toimimisel on oluline õppeasutuse tugi ja ökosüsteem.

2.4.5 Probleemid ja võimalused ettevõtlusõppe läbiviimisel

Ettevõtlusõppe areng sõltub eelkõige õppeasutuse kultuurist ja hoiakutest. Mida ettevõtlikum on õppeasutus, seda paremaid võimalusi ettevõtlusõppes nähakse. Kui õppeasutuse töötajad (nii akadeemiline kui ka tugipersonal) näeb ettevõtlusõpet kui võimalust üliõpilastele, siis seda paremini ettevõtlusõpe areneb ja ei ole asi iseeneses.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Esimene probleem, aga samas ka võimalus on, et ettevõtlusõpe oleks paremini integreeritud erialaõppesse. Ehk siis, et erialaained ja -õppejõud oskaksid paremini ära kasutada ettevõtlusõppe võimalusi ja tekitada sünergiat erinevate ainete vahel. Viljandi kultuuriakadeemia on selle nimel kõvasti vaeva näinud, nt on tehtud erinevaid täienduskoolitusi õppejõududele. Kuid paraku on kindlasti veel palju tööd teha, et kõik töötajad tunneksid end kaasatuna ja näeksid erialade positiivset arenguvõimalust.

„... kuna nad on erinevate moodulite ained, siis me ei ole sellele osanud rõhku pannagi, et nad oleks omavahel seotud. See ettevõtluse n-õ propageerimine, see on nagu viimaste aegade trend, et sellega me ei ole sügavamalt tegelenud, et neid aineid omavahel integreerida.”
(Programmijuht)

Oluline on ka, et ettevõtlusõpe oleks õppekavas õiges kohas ja oleks läbi mõeldud eeldusained, ning mis ja kuidas toimub hiljem. Vastasel juhul võivad ülesanded tunduda üliõpilastele ehmatavad ja kasutegur jääb kasinaks.

„Terve õppekava on sellises loogilises järjestuses ja selle loogilise järjestuse panid kokku kõik õppejõud, kes kultuurikorralduse õppekaval õpetavad. Me vaatasime läbi selle loogika.” (Programmijuht)

Samuti toimub pidev tagasiside küsimine, kuidas ettevõtlusõpet veelgi tulemuslikumaks muuta ja luua üliõpilasele keskkond, kus on tal võimalik turvaliselt proovida oma idee arendust.

Tõsise murekohana nähakse õppejõudude omavahelist koostööd, aga ka koostööd erinevate partneritega. Koostöö osas on mitmesuguseid põhjuseid, mis seda raskendavad: nt kaadri voolavus, õppejõudude pühendumine jm.

„Ja see võiks olla pidev ja süstemaatiline ja meil on tulemas ja juba olnud probleeme, et õppejõud on selline, personali vaheldumine on suur. ... et tuleb alati otsast peale hakata, kui tuleb uus õppejõud, siis see protsess... sõltub väga inimest, kellega koostööd teha. Ma ei saa öelda, et meil on keegi täiesti vastu, kes ütleb, et ma tahan oma aines ainult omaette oma rida ajada, ei huvita, mida teised teevad, sellist asja otseselt küll ei ole.”
(Õppejõud)

„Ja ikkagi ka meie enda õppejõudude harimine. Me oleme teinud ühe mentorkoolituse, kõik nad seal ei osalenud,... sellega tasub veel tööd teha, et erialal õpetavad õppejõud veel paremini kaasata, ... mõned õppejõud arvasid, et see on haigus mis läheb üle, tundub, et see haigus üle ei lähe, et see ongi krooniline, et... neid peaks rohkem [koolitama]... kuidas nad oleksid head mentorid.” (Õppejõud)

Selle murekoha leevenduseks on püütud teha ülekoollisi koosolekuid, täienduskoolitusi ja ka kooli juhtkond on haaratud protsessi.

„Lisaks tehti eelmise aasta koolitus mentoritele, kes vähegi on tahtnud seda kogu ettevõtlusõpet arendada ja ideid välja pakkuda selle paremaks elluviimiseks, siis see võimalus on olnud ja on palju tuliseid koosolekuid peetud. Just üleile olid akadeemia osakonna juhatajad pluss arendusdirektor, haldusdirektor ja direktor ise ka, oli meil koosolek, kus jälle käis ettevõtluse inimesed õppe arendamise uusi suundi tutvustamas, omakorda nüüd tahavad nad kokku saada mentoritega. Minu arust see on väga aktiivselt, käib keegi kuskil, ei Tartus ega siin Viljandis ei otsusta üksi selle ettevõtlusõppe sisu.” (Programmijuht)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Omaette suur teema on interdistsiplinaarsus. Üheltpoolt on see sünergia tekkimise aluseks, aga teisalt võib tekitada ka tõsiseid barjääre. Kui erialadevaheliste tiimide loomine muuta kohustuslikuks, siis mõjub see pigem üliõpilaste motivatsioonile pärssivalt ja nad tunnevad, et neid surutakse raamidesse. Õppeprotsess tuleks nii üles ehitada, kus üliõpilased tunneksid vajadust erinevate kompetentside kaasamiseks ja sunduse asemel oleks vajadus.

„Tegelikult on see probleem tõesti... Kõige raskem osa sellest ettevõtlusõppest kui me tahame erialade integreeritust, ikka tudeng on tulnud siia õppima ühele kindlale valdkonnale või erialale ja ta tunneb seda kõige paremini ja ma arvan, et see on üsna loomulik, et nad tahavad teha midagi, mis on nende kirk, miks nad siin on. Ma ei tea kas üldse on võimalust, et nad saaksid sellest üle. Ma ei tea. See on see, mida me praegu katsetame, me ei tea vastust, me ei tea lahendust ja see sõltub konkreetsetest tudengitest, mis on nende taust ehk siis kui sa oled kokku puutunud” (Õppejõud)

„... siit tuleb muidugi üks väga huvitav nüanss välja. Üks õpe, mis algselt oli ka siin mõte, et edu tekib siis, kui akadeemia sees lüüakse erialad segi ja tekivad segameeskonnad, tekitame seda kunstlikult ja tekib vastasseis, trots tekib. Pigem ongi mida me hetkel peame katsetama, aga mis on paar näidet olemas, et selle õppe raames, selle muutumisprotsessi raames, mis juhtumas, et kui mingi hetk teadvustatakse endale konkreetne hea idee, mind huvitava idee puhul, sisuliselt ressursi ja kompetentsi vajadused, siis jõutakse selleni, et ahhaa, et tegelikult siin kõrval on keegi, kel tekib valmidus – muidugi jumala eest, ta teeb selle asja ära, mida ma ei taha, ei oska teha – tal silmad säravad.” (Õppejõud)

Kokkuvõttes võib öelda, et kindlasti on ettevõtlusõppe läbiviimisega palju probleeme, aga neid tuleks võtta väljakutsetena ka õppejõududele ja tugipersonalile. Siin pannakse proovile ka töötajaskonna omad hoiakud ja ettevõtlikkus.

2.4.6 Koostöö praktika ja partnerite roll

Koostöö osas on Viljandi kultuuriakadeemia väga kõvasti pingutanud, ning on loomas väga hästi töötavat süsteemi.

Esmalt on erinevate osapoolte koostöös sõnastatud ühine eesmärk ja loodud arusaam, mille nimel koos töötatakse.

„Rakenduskõrgharidusõppe eesmärk – nad oleks võimelised üldse sisenema tööturule omal professionaalsel erialal. Sellest rollist kui vaadata, kas töövõtjana või tööandjana, jälle lähtume faktist, et 5 protsenti inimestest on ettevõtjad, eeldame, et siia on tulnud haridust omandama suurem protsent. Siis see on näiteks 10, kindlasti ei ole see 50. Siis see ettevõtlusõppe roll selles rakenduskõrghariduses võiks olla silmaringi laiendamine ja nagu võimaluste kätte näitamine. Sama, mis me räägime ettevõtluseõppe metoodikas, siis see on ikkagi tegelikult maru lihtne asi, et ettevõtlus ei ole eriala, see on toimimise viis, et siis see on teaduslik ports metoodikaid ja mõtlemise avardamine. Ütleme, et hirm soov on pihta hakata, väga palju on riske võetud, aga siit tuleb Viljandi kammerlikkuse eelis välja, et igasuguseid raskuse tagasilööke on, aga asi on hakanud ilmet võtma.” (KOV esindaja)

Samuti on Viljandis olnud pühendunud ettevõtjaid, kes hoolivad kogukonna arengust, ning on nõus panustama haridusse, ning on seeläbi kaasatud ka ettevõtlusõppesse. Ühise ja toetava ökosüsteemi loomisel on nemad kahtlemata ka eestvedajaiks, kasutades ka oma sotsiaalset kapitali.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

„Ongi väga tihe, sest meil eelmisel aastal töötas siin haldusdirektorina üks päris edukas ärimees XXX, kes nüüd seda ettevõtlusõpet veab koos teistega ka edasi ja tema sidemed ettevõtjatega Viljandis ja ka laiemalt on väga laialdased ja selle jaoks on käivitatud üks MTÜ Startup Viljandi, kus pakutakse juba päris tõsisel mentorprogramme ettevõtjate poolt. Sinna on kaasatud päris suur lai ringkond erinevaid institutsioone, kes kõik noortele ettevõtjatele seal toeks on nõus olnud astuma ... Kultuuriakadeemia on selline vedur seal, aga sinna ongi gümnaasium veel kaasatud ja kes tahes inimene tänavalt ka võivad hakata oma ettevõtlust seal inkubeerima. Selles osas on minu arust ka väga aktiivselt praegu. Ideed on head, et kui nad ellu ka suudavad selle või suudame viia selle startup MTÜ, Startup Viljandi – kogu tugi erinevatele firmadele –, siis on, ma arvan, sellel jumet.”
(Ettevõtja)

Ühtse ökosüsteemi aluseks on arusaam, et koostöös on võimalik luua palju tugevam ja tegasus keskkond, sest samalaadne vajadus on nii üldhariduse koolidel, gümnaasiumil, kutsekoolil ja akadeemial. Ei oleks väga kestlik, et iga kool hakkaks looma oma tugisüsteemi, pigem panustatakse ühise süsteemi loomisse.

„Ja selles kohas, kui hakkad tegema, siis neid kompetentse ei saa akadeemias olla, st seda, et neid tuleb otsida akadeemia väliselt. ...et leida kellel on sarnased vajadused, ... samad probleemid, riigigümnaasium, kutsekad, teised kõrgkoolid ja siis täpselt institutsioonid, maakonna arenduskeskus, Loomemajanduskeskus ja siis sinna otsa ka ettevõtjad, kellel on oma huvid ja vajadused. Ja sellise tugivõrgustiku loomine, kus on vastastikku loodud klasterdus, vastastikused huvid on kaardistatud, koordineeritud huvide ühine rakendamine, see annab sellise energia kokkuhoiu ja aitab ületada lävendeid, kus on tunne, et pagan, ei tea, kas me sinna ulatume, ulatume küll. See on see koht, et kõik saavad keskenduda sellele, mida tegelikult oskavad, ettevõtja ei pea ka kuskilt tulema targutama seda, mida ta ei tea, vaid saab keskenduda oma [valdkonnale] spetsiifiliselt, et selle teise asja jaoks on keegi teine.”
(Inkubaatori esindaja)

Koostöös on loodud ökosüsteem. Selleks on MTÜ Startup Viljandi, mille on loonud Viljandi kultuuriakadeemia, gümnaasium ja ettevõtjad. Kaasatud on organisatsioonid, ettevõtted ja ettevõtjad: nt Viljandimaa Arenduskeskus, Viljandi Loomemajanduskeskus jt. Igal osapoolel on oma roll: läbi viia ettevõtlusõpet, koolitusi; pakkuda mentorlust, pakkuda inkubatsiooni teenust; pakkuda seemnerahastust. Ühele osalisele oleks seda kindlalt liiga palju, kuid koostöös on tulemused väga head.

„... mudel on olemas, mudel on tegelikult ära kirjeldatud praegu. Lihtne vastus on see, et akadeemia üksi, isegi suur Tartu Ülikool üksi ei ole võimeline korraldama sisulist ettevõtlusõpet, see eeldab võrgustikku ja eeldab tegelikult ka seda, et saadakse üle sellest konkreetse piirkonnas vastandamisest, see eeldab seda, et aetakse sama asja. Ja ühishuvide ülesleidmine, Viljandis on see suht lihtne, kuna inimesi on vähe, et see, mida ei saa kontorilaua taga, saab õhtul nagu teetassi taga ära rääkida.”
(Ettevõtja)

„Jah, ettevõtlusõppesse me oleme kaasanud kohalikke ettevõtjaid nii palju, palju oleme suutnud leida mentoritena ja siis kahe aine Loovettevõtja ja praktikumi raames tagasiside andjatena. Igal juhul oleme kaasanud. Mis on keeruline, kuna me asume Tallinnast 200 km kaugusel ja tegelikult loovettevõtlus siiski suures mahus on koondunud ikka pealinna, siis see on praegu minu meelest raske.” (Ettevõtja)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

Koostöömudeli joonisega on võimalik tutvuda internetis (vt lähemalt: [LINK](#)). Tuleb kindlasti ka märkida, et selline koostöös loodud ökosüsteem edendab piirkonda ka terviklikult, olles regiooni veduriks.

2.4.7 Peamised järeldused ja soovitused

Viljandi kultuuriakadeemias on ettevõtlusõppega tegeldud üle kümne aasta ja selles regioonis on kindel seos ettevõtlusõppe ja regiooni arengu vahel. Nii mõnedki sündmused ja ettevõtted, mis annavad Viljandile just oma näo, on välja kujunenud üliõpilastiimide projektidest. Samuti on suudetud arendada süsteemi, mis hõlmavad regiooni kõiki haridustasemeid, kohalikku omavalitsust ja selle allasutusi, ning ettevõtjaid. Süsteemi arendamisele ja korrastamisele on väga palju kaasa aidanud kohalikud ettevõtjad ja Viljandimaa Arenduskeskus. Siin on kindlasti ka õppimise koht teistele regioonidele. Süsteemi arendamiseks on loodud eraldi mittetulundusühing, mille juhatusse kuuluvad erinevate haridusasutuste esindajad ja ettevõtjad.

Viljandi kultuuriakadeemia ettevõtlusprojektide rakendamise praktika näitab, et ettevõtlusõppele tuleks leida sobiv koht õppekavas. See tähendab, et ettevõtlusõpe peaks toetama eriala omandamist ja olema integreeritav teiste õppeainetega. Samuti tuleks tegelda interdistsiplinaarsuse juurutamise ja meetodika arendusega. Tulemuslikumad projektid arenevad siis, kui õpe on pikemaajaline ja jagatud mitmele semestrile.

Ettevõtlusõppe rakendamine sõltub kooli töötajaskonna hoiakutest ja kaasatusest ettevõtlusõppe rakendamisse ja arendamisse. Ettevõtlikkuse toetamiseks tuleks korraldada rohkem täienduskoolitusi, kus erinevad osapooled saaksid koostööd arendada.

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu avalik taotlusvoor peaks silmas pidama ettevõtlusõppe toetuseks kohalike võrgustike loomist ja arendamist.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

3 Kokkuvõte ja soovitus

Nelja kolledži ettevõtlusprojektide juhtumiuuringu tulemusena selgus, et taolise õppetöö vormi kasutamine on tugeva kohaliku eripäraga sõltuvalt asukoharegioonist, regiooni ettevõtluse eripärast, õppekavadest, õppevormist, aga ka kolledži juhtimisel tehtud valikutest ettevõtluse õpetamise rõhuasetuste osas. Kolledžites on esindatud erinevad õppevormid ja õppurite sihtrühmad, seetõttu on võimalik laiendada käesoleva uuringu tulemusi ka teistele õppeasutustele.

Uuritud praktikate põhjal teeme konkreetseid ettepanekuid ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu tegevussuundadele, ning mõned üldised järeldused, mille arvestamine edendaks ja tõhustaks üliõpilaste ettevõtlusprojektide kasutamist eri haridustasemetel õppeprotsessis.

Uuringu tulemused näitas, et kõigis kolledžites kasutatakse ettevõtlusprojekte ja mida rohkem tehakse koostööd erinevate osapooltega (kohaliku omavalitsuse asutused ja ettevõtjad), seda paremad on ka tulemused. Ettevõtlusprojekte kasutatakse nii ettevõtlusõppes, aga ka laiemalt lõimituna erialaainetes. Selline praktika vääriks märksa rohkem kasutamist. Mõnedel juhtudel on ettevõtlusprojektid kasutusel ka teadmistemahukate probleemide lahendamiseks. Ka seda rakendust, samuti vastavat metoodikat tuleks märksa enam arendada.

Esimese tegevussuuna raames tasuks pöörata tähelepanu interdistsiplinaarsete tiimide loomise metoodika arendamisele. Kindlasti tasuks kaardistada ja kirjeldada parimaid praktikaid, kuidas ja millistes tingimustes on interdistsiplinaarsuse printsiipi üliõpilaste tiimides rakendatud. Interdistsiplinaarsuse printsiibi rakendamine sõltub kindlasti ka õppekavadest ja õpikeskkonnast, aga praegu on tarvis välja töötaja juhised ja soovitusel, kuidas antud meetodit tulemuslikumalt rakendada. Samuti tasuks välja töötada seda temaatikat käsitlev täienduskoolituse osa. Eraldi tähelepanu tuleb pöörata veel õpetajahariduse ettevõtlusõppe sisu ja metoodika arendamisele, seejärel ka õppevarale ja täienduskoolitustele.

Palju saab ettevõtlikkuse toetamiseks ja ettevõtlusõppe arendamiseks ära teha teine tegevussuund. Täienduskoolitused oleksid tulemuslikumad, kui neid korraldada paari haridusasutuse keskselt – siis on võimalik teha praktilist tööd reaalses ja kohalikes probleemidega. Saab toetada ühe regiooni ettevõtlusõpet vedavate osapoolte koostööd. Välja tasuks arendada spetsiaalne täienduskoolitus, kuidas vedada erinevaid ettevõtlusprojekte, mis on initsieeritud kohaliku omavalitsuse asutuste või ettevõtjate poolt. Koolitusel peaksid olema esindatud mõlemad osapooled ja koolitus peaks kestma pikemat aega ning täitma ka juhendajatele superviseeritud tuge. Seeläbi on võimalik muuta õpetajate ja õppejõudude hoiakuid, ning pakkuda neile positiivset juhendamise ja ettevõttega koostöö kogemust. Edasi tuleb kindlasti tegelda ka ettevõtjate mentorkoolitustega. Kuna mentorid ei ole regioonides kättesaadavad, tuleb selle probleemiga kindlasti tegelda.

Kolmanda ja neljanda tegevussuuna fookuses peaks olema üle-eestilise mentorvõrgustiku arendamine, samuti regioonipõhiste ökosüsteemide arendamine eesmärgiga tekitada igas maakonnas ettevõtlikkust toetav ja ettevõtlusõpet toetav ökosüsteem. Viljandi ja Haapsalu kolledžite näitel on ökosüsteemi loomise ja arendamise eesmärgil loodud ka eraldi organisatsioon: ühel juhul on selleks kompetentsikeskus ja teisel juhul spetsiaalselt loodud mittetulundusühing. Ka avatud taotlusvoorud peaksid tulevikus selliste süsteemide loomist toetama.

Üldisemad soovitusel on järgmised:

1. Ettevõtlusideede tekitamiseks ja kogumiseks – neid saab edasi arendada üliõpilaste tiimide ettevõtlusprojektides – on osutunud sobivaks vahendiks lühiajaliste ideelaborite korraldamine. Seda on tehtud kas õppekava raames valik- või vabaainena või siis õppekavaväliselt. Väga kasulik on ideelaborite läbiviimisel kasutada mentoritena erialaõppejõude.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

2. Ideelaborite ja hilisemate ettevõtlusprojektide üliõpilastiimide koosseisu kujundamisel ja koosseisu muutuste võimaldamisel on soovitav paindlikkus. Ideede genereerimisel on mitme õppekava esindajate osalemine samas meeskonnas olulisem kui ettevõtlusprojekti hilisemal edasiarendamisel, sest nii on ideede kujundamise algetapil võimalus arvestada mitmekesisemaid vaatekohti. Ettevõtlusprojektis, kus ideed arendatakse edasi äriplaani ja prototüüpide loomise suunas, on aga esmatähtis kõigi osalejate huvi püsimine. Eri õppekavade esindajate normatiivse esindatuse jäik rakendamine ei pruugi anda head tulemust kummalgi juhul.
3. Meeskondlike ettevõtlusprojektide rakendamine on tulemuslikum, kui seal osalevad sarnase ettevalmistustasemega ja teatud vajalikud eeldused läbinud üliõpilased. Seega on seda õppevormi mõistlikum kasutada stuudiumi teisel/kolmandal õppeaastal. Sel juhul on ka võimalik ettevõtlusprojektiga paralleelselt õpetatavaid õppeaineid sellega paremini lõimida.
4. Üliõpilaste jaoks on eelkõige atraktiivsed sellised ettevõtlusprojektid, kus nad saavad realiseerida kas oma äriideid, luua ja viia turule oma toote prototüüpe või siis aidata kaasa tegelike ettevõtete probleemide lahendamisele. Seetõttu on otstarbekas eraldi pöörata tähelepanu neile projektidele praktiliste väljundvõimaluste loomisele. Eriti on kolledžitel soovitav üles näidata algatuslikkust kolmikheeliksi kõrgkool-ettevõtlus-omavalitsus üliõpilaste ettevõtlushuvi toetava toimimise tegelikule käivitamisele, sest just kolledžid on selle koostöö toimimisest enim huvitatud.
5. Õppeasutuste juhtkonnad peaksid väärtustama oma töötajaskonna koostööd ettevõtetega ning julgustama ja toetama neid mitmesuguste ettevõtlusprojektide juhendamisel. Selleks tuleb luua avatud keskkond, toetada ja väärtustada tiimide juhendamist ning lisada need tegevused koormusarvestusse.

Tuleviku tegevusena tasuks kaaluda õppeasutuste õppekavade nõustamist, mis aitaks paremini lõimida ettevõtlusõpet ja tekitada sünergiaid õppeainete vahel ning arendada koostööd partneritega.

4 Viidatud allikad

1. Cohen, W. M., Nelson, R. R., Walsh, J. P. (2002). Links and impacts: the influence of public research on industrial R&D. *Management Science*, 48(1), 1–23. URL: <http://www.jstor.org/stable/822681>
2. Davey, T., Baaken, T., Muros, V. G., Meerman, A. (2011). The State of European University-Business Cooperation. Part of the DG Education and Culture Study on the Cooperation between Higher Education Institutions and Public and Private Organisations in Europe. 140 p. URL: http://ec.europa.eu/education/tools/docs/uni-business-cooperation_en.pdf
3. Debackere, K., Veugelers, R. (2005). The role of academic technology transfer organizations in improving industry science links. *Research policy*, 34, 321–342. DOI: 10.1016/j.respol.2004.12.003
4. ELU kontseptsioon. Tallinna Ülikool. <https://elu.tlu.ee> (3.12.2017)
5. Etzkowitz, S., Leydesdorff, J. (2000). The dynamics of innovation: From national systems and “Mode 2” to Triple Helix of university-industry-government relations. *Research Policy*, 29, 109–123. DOI: 10.1016/S0048-7333(99)00055-4
6. Laasi, T., Karron, K. (2014). Tallinna Ülikooli regionaalsete kolledžite toimekeskkonna analüüs. Käsikiri TLÜ Haapsalu Kolledžis.
7. Martin-de Castro, G. (2015). Knowledge management and innovation in knowledge-based and high-tech industrial markets: The role of openness and absorptive capacity. *Industrial Marketing Management*, 47, 143–146. DOI: 10.1016/j.indmarman.2015.02.032
8. Miller, K., McAdam, S. M., Alexander, A., Puthserry, P. (2016). Knowledge transfer in university quadruple helix exosystems: an absorptive capacity perspective. *R&D Management*, 46(2), 383–399. DOI: 10.1111/radm.12182
9. Perkmann, M., Walsh, K. (2007). University-industry relationships and open innovation: Towards a research agenda. *International Journal of Management Reviews*, 9(4), 259–280. DOI: 10.1111/j.1468-2370.2007.00225.x
10. Stake, R. (1995). The art of case study research. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications Ltd.
11. Tartu Ülikooli Narva Kolledži koduleht. Tartu Ülikool. <http://www.narva.ut.ee/et/> (20.10.2016)
12. TÜ Pärnu Kolledži 20 aastat. Tartu Ülikool. http://www.pc.ut.ee/sites/default/files/tu_parnu_kolledzi_20_aastat.pdf (2.12.2016)
13. TÜ Pärnu Kolledži koduleht. Tartu Ülikool. <http://www.pc.ut.ee/et/> (2.12.2016)
14. van Dijk, T. A. (2000). Ван Дейк Т. А. Язык. Познание. Коммуникация. Благовещенский Гуманитарный Колледж им. И. А. Бодуэна де Куртенэ.
15. Varblane, U., Roolaht, T., Lilles, A., Lukason, O., Seppo, M. (2015). Ettevõtete ja kõrgkoolide koostöökogemuse seire. Teadus- ja Innovatsioonipoliitika Seire programmi raport 4.1.
16. Wissema, J. G. (2009). Towards the Third Generation University: Managing the University in Transition. Edward Elgar Publishing, Inc. Massachusetts, USA, 252.
17. Yin, R. (2003). Case study research: Design and methods. Thousands Oaks: Sage Publications Ltd.

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

5 Lisad

5.1 Lisa 1: Haapsalu kolledžis õpetatavad ettevõtluse ained

2016/2017 õppeaastal sisseastunutele õpetatakse programmijuhtide hinnangul TLÜ Haapsalu Kolledžis erialati järgmisi ettevõtluse ja ettevõtlikkusega tihedamalt seotud õppeaineid:

- Kõigil erialadel
 - YID6001.YM Interdistsiplinaarne projekt – (kohustuslik)
- KTD erialal
 - HKH6004.HK Ettevõtluse alused – (kohustuslik)
 - HKM5011.HK Materjaliõpetus II metallid ja sulamid – (kohustuslik)
 - HKM5062.HK Projekteerimine I – (kohustuslik)
 - HKM5063.HK Projekteerimine II – (kohustuslik)
 - HKM5064.HK Projekteerimine III – (kohustuslik)
 - HKM5065.HK Projekteerimine IV – (kohustuslik)
 - HKM5066.HK Projekteerimine V – (kohustuslik)
 - HKM5088.HK Tootearendus ja autoriõigus – (kohustuslik)
 - HKM5051.HK Büroopraktika – (kohustuslik)
 - HKM5071.HK Tööstuspraktika – (kohustuslik)
 - HKM5096.HK Meistritöökoja praktika III – (kohustuslik)
 - HKM5068.HK Keskkonnadisain – (valikaine)
 - HKM5091.HK Disaini juhtimine – (valikaine)
- RIF erialal
 - HK15077 Valikpraktika – (kohustuslik)
 - HK 15078 Ettevõttepraktika – (kohustuslik)
- TJ erialal
 - HKK15082.HK Erialane inglise keel – (kohustuslik)
 - HKL5011.HK Kommunikatsioon ja esinemisoskus – (kohustuslik)
 - HKL5087.HK Loovus ja ettevõtlikkus – (kohustuslik)
 - HKT5042.HK Ettevõtluse alused ja projektijuhtimine – (kohustuslik)
 - HKT5057.HK Tervisedenduslikud strateegiad ja poliitikad – (kohustuslik)
 - HKT50.59.HK Nõustamispsühholoogia alused – (kohustuslik)
 - HKT50.61.HK Rehabilitatsiooni alused – (kohustuslik)
 - HKT50.46.HK Liikumisfüsioloogia ja toitumine – (kohustuslik)
 - HKT50.55.HK Toitumuse ja tervises seisundi hindamise meetodid – (kohustuslik)
 - HKT5062.HK Vaatluspraktika – (kohustuslik)
 - HKT50.63.HK Terviseprojekti praktika – (kohustuslik)
 - HKT50.64.HK Rakenduspraktika I – (kohustuslik)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

- HKT50.65.HK Rakenduspraktika II – (kohustuslik)
- HKT50.65.HK Põhipraktika – (kohustuslik)
- LO erialal
 - HKL5088.HK Autokooli õppekava ja õppematerjalide koostamine – (kohustuslik)
 - HKL5073.HK Kohaliku omavalitsuse ja riigiasutuse liiklusohutusspetsialisti praktika – (kohustuslik)
 - HKL5096.HK Mootorsõidukijuhi õpetaja vaatluspraktika – (kohustuslik)
 - HKL5098.HK Mootorsõidukijuhi õpetaja praktika – (kohustuslik)
 - HKT5042.HK Ettevõtluse alused ja projektijuhtimine – (valikaine)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

5.2 Lisa 2: Tartu Ülikooli Narva kolledži ettevõtluse õppeained

- P2NC.01.050 Ettevõtlusega alustamine (kohustuslik 1, valikuline 6 õppekavas)
- P2NC.00.717 Projektijuhtimine (kohustuslik 2, valikuline 4 õppekavas)
- P2NC.00.684 Ürituste ja vaba aja tegevuste korraldamine (kohustuslik 2, valikuline 4 õppekavas)
- P2NC.00.961 Ettevõtlikkusõpe (kohustuslik 4 õppekavas)
- P2NC.00.694 Uimasti- ja kriminaalpreventsioon (kohustuslik 2 õppekavas)
- P2NC.00.958 Ürituste korraldamise praktika (kohustuslik 1, valikuline 1 õppekavas)
- P2NC.01.039 Projektijuhtimise praktika (kohustuslik 1, valikuline 1 õppekavas)

5.3 Lisa 3: Tartu Ülikooli Pärnu kolledži ettevõtlikkuse ja ettevõtlusega seotud õppeained

Kõigil rakenduskõrghariduse õppekavadel:

- P2PC.00.281 Ettevõtluse alused – (kohustuslik)
- Ettevõtluse ja projektijuhtimise õppekava:
 - P2PC.01.108 Ettevõtluspraktika või P2PC.01.175 Ettevõtlus- ja projektipraktika – (kohustuslik)
 - P2PC.01.155 Äriplaan – (kohustuslik)
 - P2PC.00.665 Ideelabor – (valikaine ettevõtlusele ja projektijuhtimisele spetsialiseerujatele)
 - P2PC.00.613 Tudengifirma – ideest tegudeni – (valikaine ettevõtlusele ja projektijuhtimisele spetsialiseerujatele)
 - P2PC.00.622 Tudengifirma – ideest tegudeni II – (valikaine ettevõtlusele ja projektijuhtimisele spetsialiseerujatele)
 - P2PC.01.161 Vabaühendused ja nende juhtimine – (valikaine spordikorralduse ja projektijuhtimisele spetsialiseerujatele)
- Sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse õppekava:
 - SVPC.03.008 Sotsiaalne ettevõtlus ja innovatsioon – (kohustuslik)
 - P2PC.03.047 Ettevõtluspraktika – (kohustuslik)
- Turismi- ja hotelliettevõtluse õppekava:
 - SVPC.02.001 Praktika teenindustevõttes – (kohustuslik)
 - SVPC.02.002 Praktika teenindustevõttes – (kohustuslik)
- Teenuste ja disaini juhtimine (magistriõpe):
 - P2PC.00.607 Praktika – (kohustuslik)

Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes erinevate õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel

5.4 Lisa 4: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia ettevõtluse moodulid

Rahvusliku käsitöö osakonna kõikidel erialadel on valikmooduliks ka Loovettevõtja moodul (30 EAP).

- P2VK.05.324 Projektitöö I (3 EAP)
- P2VK.01.295 Raamatupidamise alused (3 EAP)
- HVVK.01.008 Tootearenduse alused (3 EAP)
- HVVK.01.012 Tootearenduspraktika I (3 EAP)
- HVVK.01.013 Tootearenduspraktika II (3 EAP)
- P2VK.01.318 Turundus (3 EAP)
- HVVK.01.014 Turunduspraktika (3 EAP)
- MJCV.00.027 Äriplaan (3 EAP)

Kultuurihariduse osakonna majanduse moodul:

- P2VK.05.058 *Fundraising* ja sponsorlus (3 EAP)
- P2VK.05.307 Juhtimisökonomika (3 EAP)
- P2VK.05.346 Loomemajanduse alused (3 EAP)
- P2VK.05.064 Majandusarvestus (3 EAP)
- P2VK.05.063 Majandusteooria ajalugu (3 EAP)
- P2VK.05.347 Praktiline raamatupidamine (3 EAP)
- P2VK.05.395 Sündmuste ohutus ja turvalisus (6 EAP)
- P2VK.05.060 Turundus (3 EAP)
- P2VK.05.348 Turunduse praktikum (3 EAP)

Edu Tegu | ETTEVÕTLUSÕPPE PROGRAMM

Juhtpartnerid:

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM

Partnerid:

MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUM

RAHANDUSMINISTEERIUM

EESTI KAUBANDUS-TÖÖSTUSKODA
ESTONIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

TÖÖANDJAD

teema / estonian service industry association
teenusmajanduse koda

